Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 9 ОКТЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 121 (6999). ◆ Мах 3 кеп.

ДАЬХЕННА—ДУККХАГIА КОМСАШ!

ШОАЙ НИЗАШЦА

«Восточный» совхоза директора С. Н. Ахмедова къамаьл дан а ваьлла телефона трубка Iойиллар. Къамаьлиз раьза волга гуш дар.

— Вернигача мехка цIейна, СССР Конституце Денна хетаяь цхьаьнкна а котало яьккхай. ЧIоагIа болх баьб тха комсаш лелаерашa, — аьлар цо.

Кабинете хиннараш гIадбахар из хоам хьахезача.

Цхьа шу хьалха совхоза коллективана чIоагIа критика яьлр. Балха тIа дукха кхоачамбоацараш дар укхаза. Кхоачаш да еш йисаяр производственни планаш, боахама доккха зенаш деш моттигаш хиннадар.

Шоай боахам тIехьабусаш хилар дагадоаллаш бар специалисташ, кулгалхой, партийни организаци, еррига а коллектива.

Боахаме нерда кулгалхо хьовкавоарца дукха хувцадалар. Эттара хьалха чIоагIйир къахьегама а производственни а дисциплина, бригадашта юкъейоалайир хозрасчет а коллективни подряд а.

Хьанцаргъа вай, масала, комсаш лелаеш йола Ш. Юнусова бригада. Соахка цар хIара гектара тIара чуийца комсаш 47 центнерга мара дIанхачанзар. Бригаде болх беш 19 саг вар. Ала йиш яцар цар берриге а шоай низ тIабаьхийта къахьегар, аьнна. Ший ханнахьа Iунал ца деш юсар комсаш, боагIача боараж хий дехкашар, удобренеш тувсацар. Новкъостал де кхычахьара нах хьатIаьхкувло а цох гIулакх хиннадар. Цуига хьенна бер хьалкхебаь хьувкъам а. ПланагIа йоагIачул хIара гектара тIара 13 центнер кIезигагIа чуийнар комсаш.

Кхы дикагIа дацар вокх бригадашкара хьалаш а.

Дерригa а хувцаделар бригадашна хозрасчет а коллективни подряд а юкъейоаллаьчул тIехьагIа. Коллектив ше оарцагIъаьлар гIулакх тоаде, дисциплина чIоагIъе. ЦIенхашта болх белга хьайийхача дукха а нах бригадашкара дIаяхаб баьлар. Цхьабоачарга дIагIо а аьлар. Ишта Ш. Юнусова бригадера А. Эзурнаева, Н. Мусиева. Вусар 12 саг мара вацар. Цхьабеналла, уж шоайла барта, къахIегама тIера болa нах бар.

Аьхки йоахал эттача хана бригадо ше оттайир шийна балха режим: сецца арабаьле болх бора, малх хьаллакхбелча салоIар. Саррахьа юха а балха арабоалар. Цу гIулакхо белгала лаьхкин къахьегама овсарле. Еррига а агротехнически мероприятеш шай ханнахьа а балла дийхал лакха йолаш а чакхйоахар.

— БIарахьажа безам оттабергболеш доза яр аьхки тха комсий бешамаш, — яхаш дувц Ш. Юнусова, — Оасар доацаш цIена яр. Гуш дар лакха хьувкъам хургболга.

Алхан юкъе тхоай таро дашка хьажа а хьена, дукхагIа комсаш чуцаргьа, аьнна керда декхараш тIайийцар оаха.

Хьувкъам чуэпа доладелча гучадаьлар къа зехьа хьийга доацилга. Ш. Юнусова бригадо хIара гектара тIара 60 центнер комсаш чуийцар. ПланагIа лаьрхIа хинначул 28 центнер дукхагIа я уж.

И. Ахмадова, Х. Юнаева кулгалдеча бригадашна шоай плантацешкара а 70 центнер комсаш чуийцар хIара гектара тIара.

— Цу дерригa а таро елар тхона пачхахьалкхенга комсаш йоахара план тIехкхоачашье, — йоах директора. — Бахача нахагIа йоахa а заводе а дIанхьийтай 22420 центнер комсаш. ХIанзачул тIехьагIа чуэца езаш я 60 гектар тIара комсаш. Юкъера лаьрхIача, хIара гектара тIара 65 центнер лоргья, аьнна хет тхона. Цо таро лургья планал совгIа 4 эзар центнер комсаш пачхахьалкхенга йохка. Укхаза белгалдаккха безам ба са дерригa а балхаш кхычахьара нах хьатIа ца боалабеш оаха чакхдоахилга.

ХIаьта совхоза коллективо яьнна цхьаьнха котало я пачхахьалкхенга ялат доххара план а тIехкхоачашьяь хилар.

Иштта дика кийчбеннаб укхаза хьайбаш Iангара дахара. ПланагIа лаьрхIа хиннaчул 1 эзар центнер дукхагIа йол Iалашъяьй. ХIанз а доаккъар Iалашдеш боахи боахаме. ГIи хьа а доаккхаш, цкъа хьанхачул тIехьагIа, шоалагIа хьатIаьнай дуцерна. Пачхахьалкхенга доххa 150 центнер гIи Iалашдаьд. ШоалагIа хьатIаьнна дуцерна хьакха болабелхаб укхаза.

Заданел дукха а тIех Iалашдаьд моша доакъар а. Планаца лаьрхIача ца хинна эзар центнер фуражни ялат дIаоттадаьд.

Толлаж кхоачашъяьй шура йохкара 9 бетта план — шурий заводо лаьрхIа хиннaчул совгIа 150 центнер дIалхьийтай цо. ТIехь-тIехьагIа маша даьгI а ца луш, IотIадеттаду.

Совхозе хьанха йолаьй доакъера свеклаш, 15 гектара тIа дIайийкай уж. ХIара гектара тIара 300 центнер чуэц.

— Укх шера шун боахаме экономически хьалаш миштад? — хаьттар оаха. ГIаргувгаш дар дениа жол: хетаргахьа 200 эзар сом пайда а беш чакхларгда шу.

Цунга хьенож тоалургья наьха таронаш, эргаьнна хувцалургья юрт, дегIаухаргда боахама тайп-тайпара доаньош.

Из дерригa а цхьан шера даьд совхоза коллективо. Ший низах бIубенна, кьяяр айдеша накъаера из мехка цIейна — СССР Конституце Денна.

П. ГАГИЕВ.

ХIАРА ДЕННА ЛАКХЪЕ КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ!

Сихбенна укх шерара хьувкъам чуэцаш ба «Шалинский» совхоза № 2 йолча бригада хьежкIаш лелаераш. Эттара дикагIа вIаштIехьбаьккхаб из болх Къахьегама ЦIеча Байракха ши орден лелаеча С. Мусаева кулгалдеча звенос. 150—200 процент кхоачашъю шоай дийнахьара нормаш коллективна чубоагIача берригача а механизаторашa.

СУРТАШ ТIА: звеньевой С. Мусаев; хьежкIаш хьоххаш я «Херсонец-200» яха комбайн.

З. АМЛИЕВА суртaш.

ДаьхенI дорaеш гойтача денала сийна-къахьегама вахта

ДОШИ ГIУЛАНХИ ЦАI ДОЛАШ

Октябрьсна революце орден лелаеча мехкдаьттен гази йоахача «Старогрознефть» управлене дика толамаш доах укх денойца. Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара сийна йолча къахьегама вахте а этта болх беш я НГДУ чуйоагIа еррига подразделенеш. Царна юкъе а къаьстта дика толамаш хиларца белгала я мехкдаьттана обработка а еш из потребителашкa дIанхoачийташ йола Хаян-Корт оалача моттигера участок. Цо массехк ди хьалха ийс бетта план кхоачашъяьраx рапорт деннад. Планал совгIа даькка мехкдаьтта 80 эзар тонн совгIа да.

Цу юкъа къахьегама овсарле участие лакхъеннай 2,2 процент, продукци яаькхала яккхарах хинна цIена пайда 3541 эзар сома яаькха ба.

Уж толамаш доахача хьинари низ ца кхобеш ба Ленина ордена кавалер С. Бетиров, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат В. Манашкина, И. Идигов, тIемен къахьегамен ветеранаш М. Атарщиков, А. Калашников, А. Маневская, кхыбараш.

Цу наха къахьег тахан октябрь бетта шолагIча декада чотагIа.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

Хоам бу КПСС обкома пресс-центро

Телефон 2-66-72

ХЬАЛХАПАТТАРАШТА ЮКЪЕ БА:

Назрановски совхоза Беков Алхаста Махьмат-Гирe бригадацара ХАЧУБАРОВ Хьадиса коартолеш лелаю звено. Цо 100 гектар долча кхай тIара 205 центнер гектара тIара йоаккхаш коартол яьккхай, план 110 центнер йолаш. Шийн социалистически декхараш звенос кхоачашдаьд 137 процент.

* * *

8 октябрь хьатIаккхоачаш республика районашка **гурахьа юв культураш дIайийнай 125,9 эзар гектар долча кхашка, из хул пламах 69,6 процент.** Кхашка болх беш хиннай 278 хIамаш дIаюв агрегаташ, цар кхаь дени кхаь буси дIайийнай 10,056 гектар.

Республике эггара хьалхa гурахьа юв культураш дIайийна даьннад Надтеречни района боахамаш. Эггара дукхагIа оадаш кхоачашъяра боарам кхаь дийнахьа даккхбаьб Сунженски района боахамаша — 17 процент, Веденски Советски районий — 6,3 процент, Наурски района — 5,6 процент.

Эггара кIезигагIа культураш дIайийнай Урус-Мартановски районе — 2,4, Шалински — 2,8 процент, планагIа лаьрхIачох аханел совгIа араш дIае езаш уж районаш йолашше а.

Зябь ахкай 66,6 эзар гектар, из хул планах 39,1 процент. Кхаь денна кхаь буси аьхай 2.344 гектар. Эггара дукхагIа тIанхийттад аьха лаьтта Веденски района боахамашна — 11 процент, Сунженски — 5,7 процент.

Зябь ахара дIако а тIехьаюсаш я районаш: Ножай-Юртовски, Советски, Урус-Мартановски.

Республика кхашка дIахо чуэцаш латт хьажкIаш. Еррига чуийца яьнараш 12.494 гектар я, из хул чуэца езарех 37 процент. Цхьан дийнахьа чуийцей 355 гектар. Пачхахьалкхенга хьажкIаш йохкара план республика кхоачашъяьй 29 процент.

Сихха хьажкIаш чуэцаш да Грозненски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски районий боахамаш. Укхаза хьажкIаш лелаераша чуийцад йоагI-йоагIача района лаьрхIачи 66, 64, 59 процент чуэца деза кхаш.

70 процент совгIа дола кхаш хIанз а чуийца даданза да Малгобекски, Сунженски, Шалински районашка.

Республике шекара свекла чуийцай 4.244 гектара тIахе, из хул дерригa чуэца дезача кхаех 46 процент. Кхаь денна кхаь буси чуийцай 356 гектар. Шекара свекла пачхахьалкхенга йохкара план кхоачашъяьй 43,6 процент.

Чуийца хьувкъам дIакхьара хьалха да шера план 54 процент кхоачашъяь дола Шалински района, 48 процент кхоачашъяь дола Ачхой-Мартановски района, 39 процент кхоачашъяь дола Гудермесски района боахамаш.

Пачхахьалкхенна шекаре свекла дIаллара а из чуэцара а тIехьадус 23,5 процент мара план кхоачадаьяза дола Назрановски района боахамаш.

Гудермесски Шелковской районий боахамаша хьалхад 4.701 гектар дута, из хул хьекха дезачох 86 процент. Аьрдад хьанкача дута кхашкара 88 процент.

Пачхахьалкхенна дута дIадалара план кхоачашъяьй 44 процент.

ДIахо чуэцаш а пачхахьалкхенна дIалуш а да генараш. Республике чуийцад 8,865 гектар генараш, е чуэца дезача кхаех 72 процент. Пачхахьалкхенна генараш дIадалара план кхоачашъяьй 34,2 процент.

Генараш чуийца даьнад Ножай-Юртовски Ачхой-Мартановски районий боахамаша.

Генараш чуийца дала герга да Малгобекски Гудермесски районий боахамаш, цар чуийцад, йоагI-йоагIача района лаьрхIача 99,7, 90,2 процент кхаш.

Республике чуийца йоалаш латт комсаш. Комсаш кийчъяра план кхоачашъяьй 95,3 процент. Из хул соахка цу хана кийчъяь хиннарел 46 процент дукхагIа. Шера план кхоачашъяра хьаьца еза еррига комсаш 4,7 эзар тонн я. Шалински, Малгобекски, Шелковской, Грозненски районашца дерригa низаш оарцагIдаха деза хьалххебаь хьувкъам берригa чуийца бакхара.

Беркате хьувкъам

ЦхьайтталагIча пятилетия диъълагIча шера Назрановски района кхаш лелaдераша доккха декхар тIанийцад пачхахьалкхенна 17 эзар тонн хьажкIаш дIачуала.

ХIанзарчоа дика толамаш доахаш хьабоагIа «40 лет Октября» яхача совхоза кхаш лелaдераш.

Дика кхеяй хьажкIаш совхоза кхашка. Укхаза ялата лаьрхIа 2700 гектара тIа дIайийнай уж. Эггара хьалха хьажкIаш чуэца йолийир № 4 йолча бригадe. Дукхача шерашка из культура кхееш ва бригадир Кодзоев Асхьа[redacted].

Делкъийга гIерта ха яр тхо кхай тIа кхаьчача. Цига нийсвелар совхоза директор Аушев Абукар, совхоза парткома секретарь Арчаков Хасолта, рабочкома председатель Кусиев Хуран, кхыбола специалисташ.

— Ер 150 гектар Измайлов Валере кхеяь гибридни хьажкIаш я. 26 сентябре доладеннад тхо уж чуэца. Таханарча дийнахьа чуийцай 50 гектара тIара ераш. Юкъера лаьрхIача хIара гектаро тхона лу 45—50 центнер фуаьлъхьа хьажкIаш. Из дукха а дукхагIа хул В. Измайлова тIанийцача социалистически декхарел. — йоах совхоза директора Аушев Абукара. — ХIаьта цо укх шера дош деннад хIара гектара тIара 50 центнер яккха, план 27 центнер йолаш. 23—25 балха дийнахьа еррига хьажкIаш чуийца довла лерхI оаха. ХIанз мо болх дIабоде тха из вIаштIехьа а дергда.

Кхай тIа гIодла долхаш тхона каст-каста духьалъэттaлу аьта гIадамаш дIахьухьаш лела автомашинаш, томараш тIехь хьажиIех етта трактораштa тIехьайийза лафеташ. ХьажкIий кхайна таьна йоецаш, цхьан хана ушал йокъаеш яьнкха хинача сангар чу йоля силос, из латтача кошаpашка дIанхуxь. ХIанз, кхашкара балхаш сихденнача хана, чIоагIа антув болаш да механизаторашта из гаьна ца хилар.

Хьагучайоал хьажкIаш хьоьхаш йоахка агрегаташ. Пхиъ трактор и комбайнаш тIехьа а йолаш. Эшшача минута комбайна кIалъотта кийча латтaш массехк машин я. Цхьан комбайна тIа цIе вымпел ягIа.

— ТIатеIIа болх беш ба тха механизатораш, — дувц совхоза директоро. — ХIара вар яхье ше котвала гIерт. Хьажал дIа йоагIача агрегатага. Трактор лелaеш ва дика говзанча Кодзоев Бахьаудин. ХьажкIаш хьакха доладеннача дийнахьа денз карара каре тела цIе вымпел дIа ца хецаш хьаноагIа из. ХIара дийнахьа цун вIаштIехьдоал норма 4 гектар йолча 6 гектара тIара хьажкIаш чуэца. Цунца яхье баьнна къахьегаш ба кхыбола механизатораш. Пхе гектара тIара хьажкIаш чуэца вIаштIехьдоал Зурабов Мухьмадa, Полонкоев Мувсай. Тахан берригa механизатораш, шофераш хьагул а баь, оаха хьалхе лелaеча механизаторашта ахчан премеш елар.

Лоацца къамаьл хилар тха хьалха латтача механизаторца.

— Норма тIеххоачашъе йишйа кхергIдоал хье? — хаьттар аз.

— ХьажкIаш хьакха доладелча денз еха цIаъ сецаш ца агрегат, — йоах В. Кодзоева.

Кхай тIара аьта гIадамаш силос кийчъеча дIахухьаш лелача шофераштa юкъе хьалха ва Назрановски автотранспортни предприятере Чириков Халат, Матиев Мухтар, Балаев Султан. Дийнахьа ялх рейс е кара ца езача цар ю 9—10 рейс.

Централни хьатта тракторни лафеташца хьажкIаш дIахухьаш ба Албаков Ахьмад, Горбаков Гуреман, Терканиев Мухьмад, кхыбараш.

Комбайна моллагIа сатхал ехача кхай тIа латтaш я запасной комбайн. Болх беш йола комбайн сецача [redacted] тIаьода цунна керттера инженер Дударов Бахьаудин. Кхай тIа латтaш я Хамхоев Хьамида лелaеш йола «Техпомощь» яха машина, шийца газоэлектросварка а йолаш. Сихха тоаю еха комбайн слесараша Дзауров Султанеи Зурабов Ахьмадеи.

ХьажкIаш чуэцача хана укхаза вIашагIъелла я 14 саг юкъе а воагIаш йиъ депутатски пост. Цул совгIа, халкъа тIахьожама посташ а я. Дика тIахьожаш лоаттабу активисташа Шибилов Мурада, Кусиев Хурана, Арчаков Мухьмада, Гелисханов Хьамзата, кхыбараша.

А. САГОВ.

Оарц дала!

Гувнаш хьа иштта хул шийна ца дайнар Назрановски машиннаькъа станце вежа мара везаш. ХIанз, шекаре свеклаш сихъяь чуэцача хана, гъаьстте даьIмух уж. ХIана аьлча, пачхахьалкхенга свеклаш дIакхачайтара гIулакх лелара латтийна. Цунна бехке ба машиннаькъа станце кулгалхой, шоай ханнахьа свеклаш тIайотта ца вагонаш хьа ца оттийрах.

Районе свеклаш чуэцара болх дIаболалуш мара бац. Дийнахьа 500 тонн хIотIаоз приемни пункте. Ваьлда, уж

СВЕКЛАШ ЙОВШ ЛАТТ

дIанхьийтара гIулакх хIиналехьа во лелаш хилча фу хургда — хьогI свеклаш чуэцилта шере дIацоладича? ТIаккха укхаза дийнахьа тIеоаргъа кIезигагIа ца а 1000 тонн.

ГIулакх кIезз во — кхидолга ше хIотташ ишнолг «Вешлоам — Корта» укхаза хьахургхаларах. Грозненски машиннаьъе отделени кулгалхой вIалла сагота бац свеклаш йовш лаьттар аьлий. Дукха аьдача свеклаш таьза ца талхий.

Шекара свеклай приемни пункта заведующе Аушев ХIарона дувц:

— Свеклаш чуэца йолайича денз тха пункте тIаоза 2848 тонн. Цунах шекара заводе дIанхьийтай 1100 тонн. ХIаьта вагонаш ца хилар бахьан долаш юкъейисай 1548 тонн.

Свеклаш чуэцара балхаш сихлуш латт районе. ХIаьта кIано мо мара тарко ца еш уж укхе, кхераш ба свеклаш талхара, района план кхоачаш ца яр а кхераш ба.

М. БАРАХОЕВ, тха спецкор.

Халкъа тIахьожамхой доккхий декхараш

Оаха чIоагIа теркам тIабохийташ ладийгIар 5 октябре Москве хиннача халкъа тIахьожамхой Еррисоюзни совещание КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос даьча хIоарга чулоацам болча къамаьлага. Цу къамаьло цIаьхха теннал ду мел лакхлуш латт халкъа тIахьожама гIулакха лоархIам. Вай парте, пачхахьалкхено халкъан тIахьожамхой еча йоакхоно кхы а дикагIа дIабахьа безам хулийт тха болх.

ВорхI сагах латташ я цехе аз кулгалду халкъа тIахьожама группа. Производстве нийслуш дола кхоачамбоацараш гучадахаран уж дIадаккаран тIедерзадаь балхаш дарал совгIа оаха тхоай керттера декхар лерхI белха дикал лакхъяра, кхом бара, къахьегама, производственни дисциплина дика хилийтара тIехьа къовсам лоаттабар. Сенна лечкъадергда из, хIанз а дукха моттигаш я цехе бийдал, электроэнерги, кхы тайпа материалаш оецьа йоеш. Хийла цIена оборудовани улл мехкдаьтта скважинашта юхе пайда ца эцаш мукх юш. Дукха тишa аьшк дов богашта кIал «Вторчермете» дIа ца доьхийташ. Уж, кхыдола кхоачамбоацараш гучадахар, дIадахар да халкъа тIахьожама тха группа керттера декхар.

Новкъоста К. У. Черненкос ма аллара «...Производстве хIаравар шийх халкъа тIахьожамхо лоархIаш хила веза...».

Б. БАКАЕВ,
«Октябрьнефть» НГДУ латтaш кIалха скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурудетгар, халкъа тIахьожама [illegible]

* * *

Нов. К. У. Черненкос даьча къамаьла тIа духхьал хьа йоах: «...халкъа тIахьожама балхо цхьана чулаца деза тохкам белга, кхоачамбоацараш ца нийсдолийталгеи дIадоахалгеи».

Тха «Пригородный» совхозе тIъесте халкъа дозорни ва. Укх шера шийтта проверка яьй оаха. Царех 10 йийцар халкъа тIахьожамхой керттерча группон партбюрон цхьана яьча заседане. Тохкамаш деча хана тхо чIоагIагIа терко еш хилар баьшдаарашш шурий продукцин белха хилара бахьанаш малагIаш да хьажара. Иштта, бригадираша Д. Муталиевеи Р. Орсахановеи лерттIа доал ца дарах цхьайолча участкашкара ларсаш яйра. Керттерча группо хьадийхар совхоза администрацегара уж чIоагIа бехктоххаме оазр, хинна зе цар чотагIа, хIаранега 600—800 сом ахча а тохкийташ, юхаметтаоттадар.

Халкъа тIахьожамхоша ханнахьа сарп лаккхар бахьан долаш доахантара яьккха шура ца талхаш йисар. ХIанз совхоза шурий ферма пачхахьалкхенга йохка шура массаза а лакхагIча сортагIея хьаьнал базисен йолаш хул.

Ваьлда, тха балха тIа кхы а дукха кхоачамбоацараш да, къаьстта совхоза экономика тIахьожам лоаттабеча. ДIахо йодача хана уж дIадахара дерригa а тхоай низаш тIадерзадергда оаха.

З. ЧАХАЛЯН,
Грозненски района «Пригородный» совхоза халкъа тIахьожама керттерча группа председатель.

Нш. С. М. ЧАПАНОВНА, Р. Д. ЭЛЬМУРЗАЕВАНА, В. А. ШЕПЕЛЕВАНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХА СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Кхувш йоагIача тIехьенна дешар хьехачел коммунистически кхетам лучем дика тIудакхаш карагIдувларах, общественни вахаре хьнаре даьъа дацарах «Нохч-ГIалгIай АССР школа заслуженни хьехархо» яха сиилен цIи лойла:

Чапанов Сергей Магомедовича — Малгобекски района Нокхача Ачалихерча № 17 йолча юкъерча школа директора.

Эльмурзаева Раиса Джунидовнана — Урус-Мартанерча № 4 йолча юкъерча школа директора.

Шепелева Валентина Алексеевнана — город Грознерча № 33 йолча юкъерча школа хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1984 шу, 5 октябрь.

● Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

ДИСЦИПЛИНА—ТОЛАМА ЛАРД

Грозненски радио-техническии завода коммунистий отчетно-хоржамий собрани еш хиннача зале эггара дикагӀа бӀаргагургдолчча доал лозунг: «Паччахьалкхен, исполнительски, къахьегама дисциплина ма могга чӀоагӀъяр — массане а дӀаране а декхар!» ТӀахьехам нийса а хьалкагӀа санна эшаш а ба.

Ше отчетни доклад еш, партбюро секретара А. Михайловас а препецка къамьлеш мел дьраша а белгалдоах, керттерча хьокхамашта, цу даькъе къахьегама овсарле лакхъяран продукци хьалрга дӀадодар локдаран тӀехьа, планови заданеш кхоачашъяр дукха лоаттабеча къовсаме нагагӀдьвина дика хӀамаш эггара хьалхарча аргӀанна зехьа йоаш йола балха ха кӀезигъяр, дисциплина чӀоагӀъяр бахьан долаш хинна хилар.

Предприяти хьахиннача укх 25 шера эггара хьалха укх шера 6 бетта кхоачашъяьй укхаза договорашка хьенижа поставкаш яра план. Планал совгӀа ээараш сомий мьха продукци арахеца аьнна шера декхар тӀанийцача метте, хӀанзле а арахийцай из дукхача ээараш сомий мьха.

Коллектива члений творчески хьинар дегӀанхувлара. цар дисциплина лакхъяра лоархӀаме средство а хинна дӀаэттай къахьегам вӀашхьбаккхарен цунах мах теларен бригадни форма. Цо чулаьцаб 92 бригадера ээар совгӀа болхло. Царех кхоалагӀа дакъа яраша хӀанзле а юкъе енай къахьегамце дакъа лацара коэффициент, яхье яьнкача бригадай хӀара члено ловцача даькъа мах бара эггара эффективнегӀа йола способ из хиларех тарре.

Партбюрос хадденза ший тӀахьожама кӀаллаьца лоаттадьд из къахьегама прогрессивни форма юкъеяхьара дош, йоанхо яьй цу производственни авеньяшка партийни влияни чӀоагӀъяра. ХӀанз кхаь бригаде партийни группаш вӀашагӀъехкай, 14-нахьа — парторганизатораша болх бу. Пропаганда ю заводе эггара хьалхарча КТУ мах телара система юкъейихьача комплексни сборочни бригада опыта. Цунна керте латт коммунист, горсовета депутат В. Исаев.

Собране белгалдоахар, бӀарччача цхьан нарядах болх беш йолча бригадашка хадраш геттара вӀезанта хувалуш хилар, къахьегама дисциплина толхаь цхьаккха моттиг ца хилар.

№ 1 йолча цеха фрезеровщика И. Эриванцева, къахьегама дисциплина — толама лард яха хьалхагӀа къамьлаш дьррий тезис хьал а лоацаш, аьлар:

— Балха прогулаш елгеи тӀехьабусилгех дӀадаьккхад цехе, къахьеганен технологически дисциплина чӀоагӀъеннай. Цхьабекъда, болх сецилга дӀадаккха мадац, хӀана аьлча, из дукхагӀча даькъе бийдал, материалаш, комплектующи оатхалаш шоай ханахьа хьа ца кхачар бахьан долаш да. Партбюроси администрацея, гучох, шоай болх кхоачашбаш цу даькъе, ритмично болх бара мел эшача хӀамаш предприяти ӀаӀашъе езаш барашкара доагӀар дизза хьадехаш.

Завода снабженцаша лерттӀа болх ца беш хиларах дийцар № 4 йолча цеха механика В. Землянске. Цунна хетачох гӀулакх талхаш латт, къаенна оборудовани хийца ца яккхарах, роботаш юкъе ца йоалларах а латт.

БоагӀаш баьккха бехк ба. Собране цӀераш йоахар цу дешашта хьалхара жоп дала дезаш барий а: директора А. Сарычева, керттерча инженера В. Бобровникова, снабженций А. Эрежеевеи Ы. Газгириевеи, кхычар. Царгара собране хьадийхар, гучадьвина кхоачамбоацараш дӀадахар.

Дисциплина яхар коммунистически морало юкъерчал доацаш дӀадехарех йола нравственни категори я. Из йоацаш хилча, хоаш мадарра, гӀулакх лерттӀа лелалде. коллективе вӀаштӀехьа, унахцӀена йола климат нийсъе йиш хургьяц.

ХӀьта, нагахьа санна, нравственни доаца гӀулакхаш коллектива моллагӀча члена метийташ деце, коммуниста вӀаллагӀа а мегийта йиш йолаш дац. ХӀьта уж тайпа моттигаш, халахете а, хиннай. Укх тайпара масал доладир собране. ЙӀаьхкача хана нийсача наькъа тӀара ваьна лийнав КПСС член А. Доспоев. Слесарелла из болх беш хиннача № 1 йолча цехе чӀоагӀа сатота хьийлаб вахача метте вӀеха а волаш цо леладеча воча гӀулакхашта, балха ца воагӀаш лелара, балха хана малар мелара фу дерда ца хоаш. Милице органаша А. Доспоев ишагӀа алкоголизмана дарба дайта вахийтачул тӀехьагӀа мара партера дӀаваьнихавац из.

Цу хьакъехьа доклада тӀа геттара нийса аьнад. «Нагахьа санна кхетам балара дешашта цхьаьоа партийни организацеша уйла дукхагӀа тӀаахийтаяларе, уставо дӀадехарехи балха декхар кхоачашдарахи хьаьиа коммунисташка каст-каста отчеташ яйтаяларе, ца хила а йиш йолаш дар из».

Собране белгалдаьккха дийцар завода цехашка къахьегама условеш вӀаштӀехьа ца хилар. Цхьацхаолча моттигашка нораш дохаль да, нувхаш яда, бӀеха я бытовой туалетни помещенеш. Цу моттигех пайда эц массане а, цу даькъе коммунисташа а, кхьча общественни активисташа, кулгалхоша шоаш а. ХӀьта а дӀахьакац, цхьаккха тайпа терко яц, болхлой чӀоагӀа летгъа болабаллаьца е лакхера указани яллалца.

Шоай де доагӀар дац профсоюзон комсомолон, аьнкача партбюро секретара А. Михайлована хетар бакъду дукхача коммунисташа. Собране цӀенхаштта критика йир профкома председатела Ю. Митяйнен ВЛКСМ комитета секретара А. Паузраи къьаьстта а кхетама балха тӀа кхоачамбоацараш хиларах. Царна, коммунисташ хиларах тарра, цӀаьнха а хьалхадаькхар, профсоюзни комсомолен беш бола болх кар эггара лоархӀамегӀех бехктонхамегӀех йола партийни поручени хилар.

Парте, профсоюза, комсомола Уставаш тӀа хӀанз коммунисташкара, профсоюзен ВЛКСМ-ен членашкара дӀадех партийни паччахьалкхени дисциплина шоаш тешшама кхоачашъелген массе метте а долча хӀаьанна а тӀехдика порядок хилийта гӀертилген. Нагахьа санна коммунисташ, профсоюза членаш, комсомольцаш — шеввар цу гӀулакха шоашира хьокхам душ хуле, тӀаккха, производства ерригача звеньяшка, вахара ерригача сферашка порядоки организованности чӀоагӀъяр дукха лоаттабеча къовсама аьттув баргба.

В. ЛАВРИНЕНКО,
КПСС Грозненски горкома парткомиссе председатель.

М. Д. Миллионщикова цӀерагӀара Грозненски мехкдаьтта института механически факультет чакхъьккхача 1969 шера вера гӀадгӀай аӀамига саг Гетагажев Татречун Мухьмад «Малгобекнефть» НГДУ балха. Дика дешаш чакхдаьнадар цхи шу. хьалхашка бар эггара хьалха цо вахаре дӀаболабеш болх къахьегама никъ. Из атачарех хургбоацилга дика кхетадора Мухьмада.

Мехкдаьтта оборудовавена ремонт еча цехе мастерала хьожавир къона специалист. Атта дацар мастера декхараш. Коллектива болх вӀаштӀехьбоалкхаш, цунна лостам тела безар из дар. Бакъда, ца зуаш, ца ховр хьалхадоахаш, эшшача гӀо де оаршагӀбовла кийча болаш вах бар цехе. Царех бар механик Ахильгов, слесарь Горчханов, кхыбараш. Уж вах лукхача хана дена болх беш хьабоагӀаш хиларах дика ловзаш бар цехера хьал. ХӀара дийнахьа шой балхах дикагӀа кхеташ, цун къайленаш гучайовхаш хьавоагӀар Мухьмад. Иштта дӀадахар шиъ, кхоъ шу. Кулгалхоша зийра хӀама хара тӀаккхуваш лерттӀа болх вӀаштӀехьбаккха хоаш вола мастер. Цулухьа 1971 шера из хьожаву мехкдаьтта оборудованена эксплуатаця еча прокатно-ремонтни цеха начальника заместителалла.

Укхаза чоалханегӀен бехктокхамегӀен дар Мухьмада хьалхашка лаьтта декхараш. Эггара лоархӀаме хӀама дар НГДУ чуйоагӀача ерригача мехкдаьтта промыслашца бувзам лоаттабар. Йоккха яцар цеха коллектив. Верригаш а 55 саг мара вацар укхаза болх беш. Уж цу хана бенъабенна бацар, тахан цхьан промысле болх беш цхьа бригада яле, кхоана из кхыча промысле йодар. Гетагажев Мухьмада кхыча тайпара вӀаштӀехьбаьккхар вахьа къахьеган. Цо хӀара промыслана тӀачӀоагӀйир цхьацца бригада. Цу гӀулакхо производствана дикагӀа пайда лургхиларах шек вацар из. ХӀана аьлча, мехкдаьттахоштей эксплуатациоанийнаштей юкъера бувзамаш а чӀоагӀлора. ХӀьта массе хана ше цхьан промысле болх бергболга хоаш хилча бригадерча хӀара саго бехктонхам дикагӀа кхетабора, хӀьта цунца цхьана лаьилора кхоачашлеча балхий дикал, айлора къахьегама овсарле. Цехера берига вах кхаь бригадана бийкъар Мухьмада. ХӀара коллективана керте оттавир нонкъосташа лоархӀаши, шой болх дика бовзаши вола саг. Севах латтар цу бригадай декхараш? Уж латтар мехкдаьтта проводашта, мехкдаьтта хьалъувзаш йолча станокашта-качалкашта, кхийолча оборудованена ремонти эксплуатацни лрах.

ХӀана кӀеаиг-дукха эттагӀа дар Мухьмада болх бе. хӀана аьлча, йоккха еце а йолаш яр балха опыт, моллагӀа, мел чоалхане дар аьна хьалхашка оттадаь декхар кхоачашле кийча бола вах. ХӀьта моллагӀча моттиге дика хьонхамаш хилар нахах тийша ма дий. Ше кулгалхо хиларех тарра болх хьабехарал совгӀа. наьха йоанхо е, цар моральни материальни хьашташ дикагӀа кхоачашде гӀерташ дукха болх бора Гетагажева. Цулухьа тахан цунна дег тӀара баркал оалараш дукха ба управлене.

— Болх беча наьха йоанхо ярга хьежина мара хургдац къахьегама толамаш а, хӀаране дагардар, хӀаранена эшар фуд хоаш кулгалхо хуле мара аьттув

баргбац производстве, — йоах Мухьмада.

Гетагажев Мухьмада вахаре боккха лоархӀам боха хӀама хилар 1977 шера. Цу шера коммунисташа тешам а бенна из дӀанийцар КПСС членалла. Ше коммунист хиларий тарра хьалхашка латтача декхарий лоархӀам, ший бехктонхам дикагӀа кхетабе ваьлар Гетагажев. Цунна цхьана тӀахкийттар общественни декхараш а.

Цу шера прокатно-ремонтни цеха начальникалла хьожаву Мухьмад. Цу хана денз цун кулгалхо волаш хьавоагӀа из. Управлене дикагӀа йолча цехех цаӀ лоархӀаш я цун цех. ХӀьта цу цехерча наьха балхах тийша да ерригача НГДУ мехкдаьтта оборудоване ца йохаш бӧлх бар, нагахьа еха моттиг нийсъелча из сиха тоалр. ТӀаккха цу декхарех дика лоархӀаю цеха коллектив. Цунна дола тешал да хӀара шера производственни планаш массаза а тӀеххкхоачашъеш хилар. ХӀьта дӀабахача бархӀ бетта план 110 процент кхоачашъяьй цехо. Цу юкъа 6 ээар метр мехкдаьтта проводашта ремонт яьй, яздайтта скважинашкарча кердача станокашта-качалкашта монтаж яьй, иштта кхыдола балхаш даьд.

— Оаха мел деш дола балхаш ерригача кхь мехкдаьтте промысловикашца айхха бувзам болаш, цьана оттаьча графиках кхоачашдеш да, — йоах Мухьмада. — хӀьта цох донкха беркат а доал тхона.

— Вай Гетагажев Мухьмадах дувцар кхоачам болаш хургдацар, аьнна хетт, нигахьа санна цун хьалхаленца дукха ха йоацдаш дӀадолийла дика гӀулакх белгал ца даьнкхача. ХӀанз хӀара промысле вӀашагӀйохна йолаеш я комплексни бригадаш. Цар декхар промысле капитальни, профилактически, текущи ремонташ яр да. ХӀара бригаде чувоагӀа массехк мехкдаьтта оператор, электрикаш, газоэлектросварщикаш, цхьи дешаца аьлча, мехкдаьтта промыслашта гӀулакх де мел эшаш вола специалист.

— Таханарча дийнахьа уж бригадаш вӀашагӀйохкаш тхона хьалхашка нийсденад цхьадола кхоачамбоацараш. Уж латт мел эша механизмаш ца хиларах. ХӀьта комплексни бригадаш промыслашка вӀашагӀйохкача хана хӀара бригади доалахьа хила эшаш я сварочни агрегат, трактор, экскаватор, автокран, автомашина. Теша дов тхона эшаш йола уж механизмаш, агрегаташ объединене сихха ха дӀа ца йохийташ вӀаштӀехьйовхарг хиларах, — йоах Гетагажева.

Цу бригадаша болх дӀаболабича холуш айяла декхарийла я къахьегама овсарле.

Шийх лаьца дувцара дукха тӀера вац Мухьмад, бакъда, цо безамца дувц ший нонкъостех. Царех ба токарь Проничев Евгений, слесараш Газиков Исраьил, Чербиижев Султан, Ваймурзиев Уматгира, газоэлектросварщик Правкин Владимир, кхыбараш.

Ше кулгалдеча цеха болх дика вӀаштӀехьбаккхарал совгӀа, Гетагажева хьинаре дакъа лоац НГДУ коллектива общественни вахаре. Из ва пропагандист — экономически знаней школа кулгалхо. Цу даькъе КПСС МагӀалбика горкомо «Грознефть» объединенен цунна еннай Сийлен грамоташ.

Иштта «ХӀара балха дийнахьа дисциплина тӀехдикен хьалер дукхагӀен хилийта!» яхача девизагӀа болх беча коллектива кулгалдеш, керда толамаш дехара из оарцагӀа йоахаш хьавоагӀа коммунист Гетагажев. ДӀахо а иштта дика толамаш даха аьттув балба хьа, Мухьмад, аьнна цунна ловца баккха лов.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

СУРТА ТӀА: М. Гетагажев.

ЛЕКТОРАШ ДЕШАШ БА

Укх деношка хилар партийни комитетий «Знание» яхача обществан лекторий республиканска семинар. Цига дийцар дувен халкъашта юкъерча хьалах, КПСС а Советски паччахьалкхен а арахьарча политиках йолча актуальни проблемашта хетаь лекционни пропаганда тоаь эргаликхарце дувца дешаш.

Советски правительства арахьарча политикана еча пропаганда эффективность лакхъяра, империализма пропагандистски акцента дуьхьале яр чӀоагӀдара лекторашта - международникашта хьалхашка латтача декхарех гулбеннарашта дийцар КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропагандан агитацен отдела заведующе А. И. Тацитова.

Семинаре ладийгӀар тайптайпарча темах дола хоамашка. Царех дар «СЭВ членаш долча мехкаша экономически гӀулакхаш лелалар — социалистически интернационализма вахаро чакхъяьккхар», «Буржуазни национализм империализмана гӀулакх деш я», «Советско-китайски отношенеш тоенра СССР лерагӀа дӀахьуникъ» яхараш, кхыдараш.

Семинаре къамаьл дир академика М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта института философии Ӏилман коммунизмаи кафедра доцента П. И. Юсупова, кхычар.

Ветерано масал гойт

Гудермесски локомотивни депо машинист Гусаков Михаил Николаевич къаьстта боккхача безамца хьоахаву кагирхоша. ХӀьта уж депо аканел дукхагӀа ба. Нагахьа саг вац царна юкъе Гусакова ученик ца хулаш. Духхьал цхьайтталагӀча пятилетка шерашка машиниста. машиниста гӀонча говзал караерзайитай цо 30 совгӀа волча зӀамигача сагага.

Пассажирски поезд хьакхачарга хьежаш, шоаш бе безача наькъа маршрут юха а кердайовнихаш дагабовлаш багӀар Михаил Николаевичи цун гӀонча Гриценко Николайи. Станце диспетчере хоам бир поезд хьакхачарах. Сихха чакхдаьлар хьалулген хьаэцилген. Локомотива тоха дезача чехкена кулг а теха новкъа баьлар Гусакови Гриценков.

ХӀара минут массаза йоал сихлуш станцера араьлар поезд. ХӀа-хӀа хӀана ха хьанхьачай помощниках фу доал хьажкара а, аьнна Николайга локомотив лоалдилга дӀазиц аьлар Михаил Николаевича.

Дикка ха яр цо комсомолец Гриценко зийна. ХӀама хара тӀаккхуваш вола зӀамига саг везавелар цунна. Виэза машинист вергва аз унхох, аьнна хийтар Гусаковна...

Дукха ба уж цунга гӀолла чакхбаьнна хӀана дика производственникаш лоархӀаш бола кагирхой. Царех ба В. Рогижин, Н. Богатырев, А. Исмаилов.

Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа советски халкъо Котало яьккха 40 шу диоара сийна къахьегама вахте эттача Михаил Николаевичо хӀанзле 3600 килограмм дизельни доагор кходаьд. Иштта яхоьий 52 ээар киловатт-сахьат электроэнерги. Цунца цхьана пассажирски поездаш тӀехьаювлалга цо лоацдаьд 35 сахьата. Из бокха толам ба.

Иштта оамал йолаш саг ва машинист, къахьегама ветеран Гусаков Михаил Николаевич Цо ший хьаькъал, низ дӀалу шийна дукхабезача балха.

А. ГИННО.

СУРТА ТӀА: машинист М. Гусаков.
В. ЭСАУЛОВА сурт.

Критиках пайда а эцаш

Пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене хилар комсомольски организац отчетно - хоржамий собрани. Отчетни юкъагӀа баьча балхах доклад йир секретара Асхабов Идриса.

Объединене комсомольски организаци йоккха я. Цунна юкъе 75 комсомолец, 4 коммунист, кхоъ парте членалла кандидат ва.

Отчетни юкъа комитето ший болх тӀаберзабаь хиннаб перспективни планах нарарча шера декхараш кхоачашдара.

Цу юкъа 23 заседани яьй. Цига ладийгӀад юххьанцарча организацей секретарий отчеташка. Комитет бӀарглокхаш хиннай къахьегама дисциплина телхаерашка. Иштта ший планаш кхоачаш ца ярах, дисциплина во хиларах цхьан комсомольца выговор еннай, учетни карточка тӀа дӀа а язъеш. Комитето йоагӀаш йола йоакхо яьяц ремонтни зоне къахьегама дисциплина телхаяра никъ бехкара. Из дукхагӀча даькъе участкай, цехий мастерашца айхха бувзам ца хилар бахьан долаш да.

Комитето хадданза болх баьб комсомоле боагӀарашца. Отчетни юкъа 9 саг хьаийцав комсомола мугӀарашка. Бакъда, уставни декхараш кхоачаш ца дарах 4 саг комсомолера дӀаваьккхав. Комсомольски билеташ доадарах 4 сага выговораш еннай. Ди тӀехьа чӀоагӀлуш йоагӀа коммунисташка гӀолла кагирхошта еш йола партийни влияни. БархӀ саг могаваь парте члена кандидаталла. Во кийчваь хилар бахьан долаш цхьа саг парте дӀа ца эцаш висав. Цу даькъе кхы а дукха къахьега дезаш я комитет. рекомендаци еннарашкара шиш болаш доагӀар хьадехаш.

Дика вӀаштӀехьбаьккха хиннаб комсомольцаша общественни болх. ХӀьта цув юкъе дакъа ца лоацаш Ӏийнаб инженерно-технически болхлой. Шоай декхараш кхоачашдара йоагӀа терко яьяц цар. Цхьабола комсомольцаш, комсомола комитета бехк дӀатӀа а бехкаш, кулгаш Ӏохийца лийнаб. Цар дицдаьд шоаш масал гойташ хила безилга. Цу тайпарча комсомольций цӀераш яьхар доклада тӀа.

Таханарча денна ледара бу комсомольски болх объединене шоллагӀча филиале. Укхаза собранеш ца хулаш а моттигаш нийсъеннай, комсомольцаш хьа ца бахкарах. Цар дош дийцад комитете, балха гӀулакхашта тӀахьожам оттабаьб.

ТӀеххьарча хана объединене гӀолла лакхденнад къахьегама хьокхамаш. Дукха водителаш ба толаме къахьегаш. Царех ба Х. Муцаев, А. Солцаев, кхыбараш а. Шерра яхь яьржай «ДикагӀвола къона водитель» яха цӀи яккхара тӀехьа. цхьабакъда, цкъаза хоаш хилац малав хьалхе лелаер. Премеш алапеца цхьана дӀател.

Комсомольций кхы а дикза дукха гӀулакхаш да. Во ю газеташта йодписка. Цхьабола комсоргаш ядеш бац газеташи журналаши. ДукхагӀбараш дакъа лоацаш бац оперативни группе. Лохача боараме вӀаштӀехьбаьккха ба «Комсомольски прожектора» болх я. ПоагтӀача хана арахецац пенгазеташ. Во чакхйоаз комсомольски дешара занятеш. Уж кхоачамбоацараш дӀадаха дезилга хайтар докладчика.

Дика чӀоагӀбенаб подшефни № 40 йолча школаца бувзам. ЦхьоалагӀча сентябре объединене комсомольцашен кагирхошен дакъа лаьцар школе хиннача линейке.

Доклад юкъаш къамаьл дир Х. Муцаева, Н. Рудакова, Р. Магомаева. Цар массане а могабир комсомола комитето баь болх. Доклада тӀа яь критика бахъахьара лаьрхӀар. Шеввар тӀахьийхар лакха толамаш доахаш къахьегара. Собране хержар «КП» керда состав.

Массане а раьза болаш тӀанийцар субботник а даь, цига даькха ахча Нурадилов Ханпаша памятник дара дӀалулта. Беррига Грозаен болхлой тӀахьийхар цар из дош хьаллаца.

Комсомола комитета секретаралла юха а хержар И. Асхабов.

И. АХИЛЬГОВ.

«ИЗВЕСТИЯ»-85

Хьабе йоллал оаш «Известей» моллагӀа номер, хозза хьажал хьалхарча оагӀо тӀа, тӀаккха йовзаргьа шоана тха газета биографи. Из арадувл 1917 шера март бетта денз. ХӀьта из арадувла доладеннача хьалхарча деношка санна тахан а «Известия» яхача деша кӀал кура мугӀ латт — халкъа депутатий Советий орган. Аьрдехьа — Ленина, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦӀеча Байракха орденаш. Газето доагӀаш доахкаду ший наькха тӀа Даьхен уж совгӀаташ.

«Известия» — къаьнагӀа долча советски газетех цаӀ.

Цун оагӀош тӀа кепатеха хиннад машарах дола Декрет, латтах дола Декрет, «Вай деной керттера декхар» яха В. И. Ленина цӀи хеза статья, Владимир Ильича дукха кхыдола балхаш.

«Известия» яхача газете болх беш хиннаб гӀорбаьнна газетчикаш, журналисташ. Ма дарра аьлча — малав уж дага ца боагӀар: Татьяна Тэсси Евгений Кригери, Нина Александрова а Анатолий Аграновский а. Тахан а ба «Известей» специальни корреспонденташта юкъе массаиена а бовзаш бола партийни публицисташ: Владимир Надеин, Александр Васинский, Юрий Феофанов, кхыбараш. Тха газето де а доагӀаш доккхал ду ший журналистий международни корпусах. Цхьа бахьан дӀацаш дац массаза а «Известеш» ядеш волчоа Станислав Кандашов, Викентий Матвеев, Валентин Фалин, Малор Стурув, кхыбараш газетага гӀолла байза ца Ӏеш, телевизионни выступленеш еш хиларах а бовзилга. 60 мехка чурчен 40 доазол дехьарчен корреспонденташа хӀара денна керда информаци лоаттаю газета, ерригача событешта цухӀаваьнна хила йиш хулийт «Известеш» дешаш волчун.

КӀиранна ворхӀазза арадовл «Известеш» ялх оагӀув а йолаш, шин даькъа декъалуш дувл из ара: сайрийна — Москверча дешараштен Ӏуйрийна — беррагача мехках. 53 городе кепадетт газет, царех 46 городе фототелеграфага гӀолла дӀател из.

Газето массаза а ший керттера корреспондент лоархӀ ше дешачох. Редакционни истолаш тӀа дувлаш долча шун ээараш письмоша газет хьадечарна никъ хьех, дукха темаш белгалъю, тха планий ларде дуьш. Аьлча кхоачам ба, дешарий йоккхача совете яхкийтача (хӀьта цу тайпара совет шера алхазза ю «Известеша») предложеней сводкаех 1984 шера доккха ялх брошюра хинна хилар. Письмой автораша дедар, яздаь закон нравственничунца миштa тарлу, моданай экономикана юкъе малагӀа бувзам ба, бераш дарах малагӀа новкъостал де доагӀа, дезал вӀашагӀа ца бахара фу диче бакъахьа да, сийлахьбоккхача, балха - дикача мугӀарерча наьха биографешка мишта гойт историпарех а кхычарех а яздалга. Планированен бригадни подряд вӀаштӀехьдаккхаен проблемаш, пенсионерен дукха бераш долча дезала чаьнен вахара сурт — боарам боацаш дукха да газет дешарашта хьашт дола хӀамаш, хӀьта хӀаранена хьашт долаш дар дизза кхоачаш хилийтар дукха, хӀара хаттара газетага дизза жоп далийтара мел эшар ду редакционни коллективо.

«Известеш», лакхе ма аллара, халкъа депутатий Советий орган да. Цудухьа, кхетаден ма дарре, газета воккхагӀйола отдел — советски строительства отдел. хӀьта массазара рубрикаш миччa бесса ювзаенна а юртеи поселкаи Советагара кьина Лакхехьарча Советага кхаччалца йолча Советий вахарна ювзаенна я. «Известей» оагӀош тӀа дӀахо а дувца лаьрхӀа да тхо Кхачан программа кхоачашъяра дакъерча Советий доархӀамаех, халкъа эша товараш арахецаа производстви бахача наха гӀулакхаш ду системен дегӀанхувлача бар доацача даьлах. цу тайпара. Ӏаьале органашна моттигашка шоаш тӀанийца решенеш кхоачаш мишта ю хьожаш тӀахьожам лоаттабелга вӀаштӀехьа а доахаш.

Тха газета тӀара шоана норайоагӀаргьа промышленностерчен юрта боахамерчея эггара бӀарзагӀа йолча проблемашта хетаь материалаш. Тха планашка да хьалха латта опытах, керда экономически эксперименташ мишта лел, наха дукхагӀа хоатташ йола хӀамаш дикагӀа хьаяра кхайкаль «Известей» хьажар-кони урс мишта лел, пятилетка лоархӀамегӀарча декхарех цаӀ кхоачашдарца дувзаденна хьаьаттача проблемех дувцалга. — деш дола къамаьл баха нах продукташи промышленность юргбоахима бийдалцен хадданза Ӏалагьяра хьанъехьа да.

Цу цхьан ханна газет дӀахо а лаьрхӀа дувца дага да сагогӀа дола дешаш, юаьлча опытах пайда а эцаш уж дизза къестадергдола наькъаш. Фельетонаши очеркаши язъеш, дешараша дийхача командировке ухаш — тайп-тайпарча формашца, тайп-тайпарча наькъашца а тайп-тайпарча жанрашца а цхьан хӀамагга кхача гӀертаргда тхо: газета хӀара номер юххье дена чакхъяллалца безам тӀабодаш, еша доагдоагӀаргдолаш хилийта. КхаргӀйолаш шийна хетар хьааргдолаш. Оаха, газета болхлоша, тхоай кхоллам хьахинначунца буст тхоай болх. Тхона керттера дош да тха газета оагӀош тӀа кепатехача материалаша хӀара дешачун ший дош ала, ший уйлаца газетаца лагавала, шийна бакъахьа хетар хьалхадаккха догъоттайтар.

Газет дешарий дагардар боккъонца теркал а деш кепаеттаргья оаха дӀахо а дукхачарна езаенна «Дезала юкъе», «Известей» Ӏилмай клуб», «Литературеи искусстви» яха оагӀош. Уж оагӀош оаха вӀашагӀъеттаргья тхоай газет дешарашта чӀоагӀагӀа дага йоалха проблемаш теркал а еш, сеннахоа уж яле а: вахача метте наха юкъе, дезале, производстве ледача гӀулакхех.

ХьагӀадоагӀача шера тар ма ду каст-кастагӀа дош техьожаргда тхо газет дешачоа, журналисташа письмош тохкача, почтана обзораш еча, передовой статьяш язъеча хана меттел, цар шоай бера доаттӀаше а письмош кепадеттарца в. Газета оагӀош тӀара моттиг тӀехьа тӀехьа дукхагӀа из дешачун муьъагӀа йита лаьрхӀа да тхо — эше бӀарчча а хьашт даде цун цхьа дакъа а.

Министрашца, яздархойца, боккхийча политически деятелашца е дукхабезача цӀи хезача артисташца тха къамаьл хулача хана оала массаза а хоатт царга — газет дешачоа хетар фуд? Уж къамаьлаш де тхо кийчлуча хана шуя письмошка хьежа чакхдоал тхо. Цудухьа хьахетта оаш тхога шоай хьашт долчох, оаха шун хаттарашта жоп тергда, сенкагӀчоа доагӀаш уж даде а. «Известешка» хадданза болх беш я юридически служба, тӀаккха, право йовзараша новкъостал дергда цу даькъе шоана низкъало дола моллагӀа хӀама къоастаде.

ХьагӀахулача шеро дахь хайна хӀара советски сага деза дола ди — шовзткъа шу дуз фашизм эша а яь Котало яьккха. «Известешa» цу денна вакъадоах «ДагадоагӀераш». Йовзаш йоаца тӀеша оагӀош» яхача рубрикана. Оаш, деза дешараш, юкъарчал доацаш дакъа лоацаш ца хуле, вӀаштӀехьъяргьяц из, хӀана аьлча, деш дола къамаьл шоана дага доагӀарех да, хӀана аьлча, цхьакхя дезал бац ший исторeца цун лер йоацаш.

Оаха долла хӀама дергда газета тӀа яьнна материал де доацаш ца йойтара, дӀадоладьр чакхдаьккхара. кепатехача материалах хургдолчох газет дешачарга хоам бара. Тайп-тайпарча формашка: письмой къоастам барца, министерствай ведомствай жопаш кепатохарца, шоллагӀа выступленеш ярца — дешараша тхоашкара дӀадехар кхоачашде хьожаргда тхо: «Корта болаш дола къамаьл дукхагӀен даьсса хабар кӀезагагӀен».

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленуме къамаьл деш аьнна цхьадола дешаш юкъарчал доацаш тхона а, газетчикашта, доагӀаш да: «ЛадугӀа деза болхлошта юккъера, социалистически гӀирс хьалбеча хьалхарча юкъагӀа тӀара доагӀача дешага... Халкъа инициатива ший хьанахьа бӀаргагон хьаллацен ха деза, цу тӀа а эггара шерагӀча тайпара — балха моттиг дас санна, творчески лелаяра паччахьалкхенна, общества доал деча хьинаре дакъа лацарга кхаччалца, — цунах латт, ала мегаргдолаш да, вай прогресса лакъаргбоаца кхоачам».

Оаха, «Известей» редакце, боккъонца дола наказ, газета хӀара номера беча балха дола кулгал санна тӀаьц уж дешаш. Цудухьа оаха тхоай де йиш йолаш мел дола хӀама дергда «Известеш» ладийтарашка хӀара декхарча ялх оагӀув йолча номер тӀара эггара кердагӀа, эггара оперативнегӀа йола информаци кхачийта ца Ӏеш, цар дича баьъаьха дар хьехара а дагадохийтара а, эггара чӀоагӀагӀа дагадоахараш жоп даьара, шоак махлагӀбар, нагахьа санна безам кхле, газет дешашар хиларал совгӀа, тхона хьашт долаш вола «Известей» автор а хила йиш йолаш волга хӀайтара.

Болхлочун уйлаш

КЪАХЬЕГАМА — ЛЕРТТIА ХЬАЛАШ

Тха завода болх боаттIана боарама дIабахарах дукхагIча дакъе тийша да хьийбашта лаьрхIе керда комплексаш, юртбоахама болхлошта чуйе фусамаш хьалъяр, кхы дукха тайпа гIулакхаш. Заводa коллектив из кхетадеш я. Цхьабакъда, тха формовочни цеха коллектива гIулакхаш вIалле а цхьан кога тIа дьхие дIадолхаш дац. ХIанад из иштта?

Эттара хьалха але деза къахьегаман производствении дисциплина тха дика ца хилар. ТIехьарча бит батта 56 прогул хьй тха цеха болхлоша. Тха цехера гIулакх иштте воча ньаге долга хоьш ба завода директор М. Атиев, керттера инженер М. Хабиров.

Цу кулгалхой цIераш аз хIана йоал аьнча, уж ба эттара хьакарча дакъе коллективе къахьегаман производствении дисциплина боаттIача боарама хилара бехктохкаме хила безараш.

Цхьабакъда, цу гIулакхо тхона, болхлошта тIара бехк дIабехкхац. Сона хетачох хьатIакхьачай заводской кмъерча собрание дисциплине телхаечаргара доаттIар хьадехе деза ха.

ХIаьта тхо долча нийслу укх тайпара хьал. Болх лерттIа, ритмична дIабахийта гIерташ, шийна могар деш цхьа цеха начальник Устарханов Муса мара вац.

Бакъда, цхьан сага, е шин сага деналаз пайда хургболаш дац из хIама. Тха цех тIехьайнсара бехьанех лархIа доагIа къахьегамен бытан хьелаш во вIаштIехьдаьха хилар а. Тоъаш бац формовщикаш. Иштта йолаш яц наха баха общежити. ХIаьта столовн чуйола моттиг геттара зIамига я, итт саг цхьа Iохайна хIама деъал мара яц из. Уж кхочамбоацераш завода кулгалхоша дIа ца деза къахьегама оасарле тха цеха айлургьа дьнна, харц хургда.

Завода керттера лоархIаш цех я тха яр. ХIана аьлча, оаха арахец тIакхьара продукци. Укх шера дIа ца луш йисай 1900 кубометр аьшкабетон. Из кIезига цифра яц. Из иштта нийслу дисциплина во хилар бехьан долаш. ХIара дийнахьа балха яра ца воалаш прогулаш ю шин-кхаь сага. ТIеккха формовкина тIахьожам лоаттабе нах ца таъар бехьан долаш бреи кул.

Цеха болх лерттIа дIабахара чIоагIа новкъарле еш да цхьаькка хIама а. Из да моахьаш гIадоттара, Iадвассадара, эшшача бийдал дIаьльара кранаш тхона тоъаш ца хилар. Кранашча а, харц ца дийцача. Уж-м хиъ а тхона гIоащон механизаце управления хьайта цхьабакъда, царех кхоъ крановщикаш ца хиларах болх ца беш латта дукха ха я. Цу кранаш тIа шин сменагIа болх бергбола нах тхона хьийта безар УМС я.

Сога хьтте бергача нака тоъам хилал болх Iалаш ца бича къахьегама хьалаш вIаштIехь ца даьхача, лоацца аьлча, наьха йоаттIаш йола йоакхо ца йича укхаза даьр-м моллагIа а магаргдолаш да, аьнна хеташ хургба-кх болхлой а. Цудухьа хьал тарлу-кх тха цеха прогулаш дукха йолга.

Тха бехкагIа доацеш а дукха бахьанаш да къахьегама оасарле цеха лоха хиларе. Царех да жагIа, гIум, цемент, арматурни аьшкаслърг ханнаха тхона ца лоаттабар.

Со вешац берригга бехк завода кулгалхошта дIатIабахийта. Цхьабакъда, биззана батта оаха болх [illegible] тIехьагIа, тхой бехкагIа (доацеш бийдал ца хиларах) сайца лаьттана, алапи цIазига хIанад, аьнна хьттача, оаш бохк бехьбоара дукхагIа хургдар, оал тхога кулгалхоша. ТIехьа тха фу гунахьа да, хьабе болх ца хилча. ХIаьта хьабахьча балхах мара алапи хургдоацилга дика кхетадеча оаха тхоашта могар ду кхочам хилла болх Iалашбе гIерташ, бакъда, из дIакхачац. Из гIулакх цIенхаштта теркал де деза тха кулгалхоша.

Iалашмате во вIаштIехьаьккхай завода наьха къахьегамцара безам совбоаккхаргбола социалистически ахь. ДукхагIа болча нака хац шоаш норма кхочашьй е яц, укх шера май батта даиз болх беш дац акъе хьалха малва, тIехьавусар малва хьагойташ доле экран. Хьалъале уллалга мара кхы йоацув тIадолаш дац «Комсомольский прожектор» а.

Дукха ха йоацаш завода хилар отчетно-воржанми партийни собрании. Цига ше доклад еш партийни организаце секретара Л. Кургосовас чIоагIа кхоза къамьал дир завода толамах лаьца. Цхьабакъда, тха формовочни цеха болх во тIаноб, ерригa завода коллектив тIехьа хIана тетт хьоахаденза. Е кхочамбоацерах цу дийнахье ца дуьца чIоагIа тьарий а хац из. Цхьан дешена аьлча, тха цехара гIулакхаш дика дац. Уж тоадара шоай берригa тергам тIаберзабе беза завода администрация, партийни, профсоюзни организацеш, ерригача коллективо.

С.-Х. ЭСКАЕВ,
«Чечингтелестройн» тресто шийвIашбяхки конструкций завода формовщик.

ТЕШАМО НИЗ ТЕЛ

Цхьа шу хьалха вера Коротаев Александра кулгалдеча буруьдеттарий комсомольско - кагирхой бригада болх бе Садовниченко Виктор. Цу хана бригада мехкдьатта лохаш «Ханкальская-7» оалача моттиге бурув тохаш яр. Ца йоалача коллективе хьалхарча юхьиге атта дацар: ядар практически болх баь опыт, уллув къахьегараш хьалха ца боашаш хинна нах бар.

Цхьабакъда, хердача моттиге дIатарвала дукха ха эпашар вIаьмгача сага. Хьехамчаша го бир комсомольца. Дукхача хана дезз шоацца Виктора болх бича санна терко йир цуя. Царна юкъе белгала вар (из Садовниченкос эттара хьалха хийра) хьалхагIа буровой начальник хинна, хIаьз ше пенсе вале а цIагIа Iоха сатем боаца саг Еращенко Юрий Сергеевич. Къьастта Юрий Сергеевич хан дии ца къовсал балха говзал карарзае новкъостал де воланлар хьалхарча дешка деза Виктора.

Ха дIа мел йода хьаIоара балха опыт, цунга хьенжа лакхлоа говзал а. Тахан Октябрьски буруьдеттара балхий управление комсомольски организаце бюро член, бригада групкомсорг ва Садовниченко.

— Коллективана декхарийла ва со, цо ваь [illegible] мехкдьатта тохкар — йоах Виктора. — Цхьайолча хана уйле ю аз, фу хинна хургдар-хьогI са дIалорча къахьегама наькъах, нагахье санна кхыча бригаде нийсвенна валаре. шеко яц сай моттиг корайоагIаргьяр, сона, иштта да мехкдьаттахой зевон, хьайна фухха хуле а уллуврчоа гIо деш. Из закон пхьаннахье дIалазаль-и дац. цхьабакъда, бурув тохача хьалхарча мугIаре чIоагIа лоарзIам болаш ба новкъоста тешаме оагIув. Иштта новкъосташта юкъе се нийсалларах доккхал ду аз.

Мехкдьатта техникум шерьекха але а Виктор кхийтар шийна хоар кIеанте долга. ХIаьта хьалхагIа-м дунна моттар техникум йисте ма дьккхайна, сай къахьегама наькъа тIа вальнав-кх со, аьнна. Бакъда, дукха ца гоеш кхийтар дешара процесс чамхе йоацаш йоагах. ДукхагIа хара тIакхуьш хала веззага. Цу хьакъехьа а дунна кхетама болх бир Викторна хьехамчас.

— Бурув тохача иштта нийслу хой шоана цхьайолча хана, — кхаш дуьц Садовниченкос. — метра тIехье метр юваш чIоагIача лаьттан тIоанех чудола бурув, деррига а хала мел дар йисте ма даьннадий аьнна хетача хана, дага а доацаш эттара аттагIча тIоанашта бурув кхаьчачи хьовзам хул, е авари хила а тарлу. Цу тайпара новкъарлеяаш дукхаза а нийсенний тха комсомольско - кагирхой коллективана хьалхашка.

Октябрьски УВР бригадашта юкъе эттара хьалхарчарца шера 5000 метр бурув тоха вIаштIехьдаьннарех я Короткова комсомольско - кагирхой бригада.

Чоалхане хул цхьаволча сага кхел. Цхьабакъда, хьона говзанча хила гIо де уллув бригада коллектив хилча сатийнагIа хул саг. Иштта сатийна ва Виктор а. Цо безамца йоах шийна болх беча буруьдеттачун Передириев Геннаде, бурильщика гIоечий Лазаренко Анатоле, Юсупов Михаила, иштта кхычар цIераш.

Н. ИМРАНОВ.

Боккха толам

Дегаш гIоздаьнна бар Шалински района «Московский» совхоза белхлой. ХIаьта цуи къьастта ший бехьан а дар. 21 сентябре боахаме кхаьчар йоккха къахьегама нотало ккакхарах — пачхаьхалкхенга сом бохкара цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера план хамал хьалха кхоачашьдарах совхоза къахьегамхой даькъала а буьцаш КПСС Шалинский райкомо, райисполкомо, ВЛКСМ райкомо, юрта боахама болхлой профсоюза райкомо яйта телеграмма. План 450 тойн йолаш Сахамо заготовительни пункташка дIачубеннаб 650 тонн сом. Сомий бешамаш делаеранца лоацача хенсо ца бойташ чуйцаб хьалхебаь берригa хьувкъам.

Сомий бешамаша укхаза дIалоац 241 гектар, цох 80 гектар хьувкъам телаш Я. Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара сийна лелаеча социалистически яхе хьалхара моттиг яьккхай коммуниста А. Исаева кулгалдеча бригада. Карара кара тела ЦIе байрахх бIаьсти дена цу коллективага я. Бригада лелаю 14 гектар сомий беш. Шера план 210 тонн йолаш коллективо гулъяй 245 тонн. ХIара гектара тIара хьувкъам планагIа боагIачул 25 центнер лакхагIа ба. Хьалхашка лаьтта хинна декхар толаме кхоачашдеча донкха дакъа юкъедихьад балха йоккха опыт йолча сом кхеберaша М. Джабраиловас, Н. Харумовас. Х. Насумовас. З. Сабировас, А. Мудаевас, З. Нучаевас. Царех хIаране 120—125 процент кхоачашйора дийнахьара норма.

Дика къахьийтар № 2 йолча бригада я. Ше лелаеча 4 гектара тIара 105 тонн Iажаш гулбир цо. Из хул [illegible] тонн вадамел дукхагIа. План 150 центнер йолаш хIара гектара тIара 262 центнер Iажаш баьхаб цо. ДикагIчарна юкъе цIн йоаих укхаза М. Хациевай, А. Махмудовай, А. Чагаевай, Х. Газиевай, Ш. Умалатовай.

Совхоза коллективо баьккха толам ше-шегIа хьахиннабац. Из хьахиннаб совхоза хIара болхлочун хьинарeча къахьегамах. Къьастта дикача оагIорахьара белгалбаьлар кхоалагIча бригада болхлой Н. Исраилова, М. Гатаева, совхоза водителаш М. Дудагов, В. Ахмедов, М. Абубакаров, дукха кхьабараш. Хоаш да, хьувкъам хьалххебарах гIулакх чакх ца доалилга. Из ханнахьа чуаца а беза. Цу гIулакха дика новкъостал дир совхоза транспортникаша.

1984 шерара хьувкъам чуацача боахама доккха новкъостал ду город Грозне́рча СГПТУ-13 дешархоша а. Верригa а 150 саг ва уж. Ала деза, совхоза пачхаьлкхенна дIачуеннача продукцех дукхагIьар цар чуйцалга.

— Хьалха дIадахача шераца нийсдича сенца белгалдаьннад шун сом кхеберашта карара шу? — хьаттар оаха совхоза керттерча экономистага А. Таймасхановга.

— Балтийски немаш дерий болам хьал а лаьца тха къахьегамхоша деррига а кизаш, опыт тIаерзаьй 1984 шера а ерригача цхьайтталагIча пятилетка а планаши социалистически декхараш хаьал хьалха кхочашдара, — йоах А. Таймасханова. — ХIаьта из тхона кaрагI а доал. Кхоачашъяьй пачхьалкхенга сом бохкара кхарча шера план. Дика къахьег боахама кхыча доакъой болхлоша а. Совхоз Iобилла ча дела 133 центнерал лакхагIа хиннабацар гектара тIара баькха хьувкъам. ХIаьта укх шера из хьокхам 183 центнерал дохагIа хиннабац. Цо торо лургья тхона продукцех дIадодар 15 процент лохде. Але деза, дикка лакхьеннай пачхьалкхенга йохкаш продукце дикал. Масала, хагахьа санна пачхаьлкхенна дIачулуча ерригача а продукцех 70 процент цхьоалагIчех шоллагIчех сортагIа хила езача, иза дарра аьлча из хьокхам 90 процентага дIакхаьчар. ХIаьта цо тхо гIаддут. Совхоза продукция безаме дIанийяр Грознерча а Костромерча а «Горплодоовощторга» тиналша. Укхаза белгалдаьккханза даргдац, продукце лоаттапра грозненцашка тха договор хиннадоацилга а. ХIаьта а цар дIанийяр из. ХIана аьлча, продукци дика яр.

Укх шера боахаме дика лелабир сомий бешамашта агротехнически гIулакх дара болх. Юкъера хьалiцача хIара гектара 10 центнер минерални удобренеш дIакхаьчар. ЦIенхаштта лоаттабир укхаза гаьнашта зулам деча са доаллача хIамаштен лалараштен духьалара къовсам. Хслуш тоаленнад бригадашка къахьеган вIаштIехьбаккхара гIулакх. Шерра даьржад беша участкаш къьасттата звеноштa дIатIачIоагIьяр. Гаьнашта дикагIа доал де вIаштIехьдоал цар. ХIаьта оавеньевойшта а аттагIа да шоай наха балха тIахьожам лоаттабе.

Къахьегама котало кхухаро ахы а айдаьд наьха хьинар. ХIанз тьалхашка латт цхьа декхар: 1985 шера хургболча хьувкъаьала тешаме лард йоллар. ХIаьта укхаза из диза кхочаш а лергда.

А. ТЕМИРСУЛТАНОВ.

Вахаре ший моттиг кораяьй

Ва-бе хул хIара сага вахара никъ. Цхьаволчун бар шарьа, вокхан — чоалхане. Цхьаболчарна атта корайоагIа вахаре шоай моттиг, хIаьта вокхарна дукха шераш дIаяхачул тIехьагIа, массехк балха професси хийцачул тIехьагIа.

Ахмедова Розай цу дакъе аьттуа баьлар ала йиш я. Из хIамаш тегарий коллективе нийсъенача дийнахь гучадаьлар цунна шийна вахаре моттиг кораль хилар. Езаш, дуккхача хана дена йоезаш йола саг санна тIанийцар Роза балха коллективо. Из хIама чIоагIа лоархIаме дар хIетта къахьегама никъ дIаболабьча йоIа. Цун хьехамча а йоккхагIа йола новкъост а хинна дIаьттар... Кривко Ася...

Аргунски юкъера школа яьккхачул тIехьагIа ера Ахмедова Грозненски швейно-производствени объединене йиьвагIа йолча хIамаш тегача цехе балха. Балха операцеш чехка караерзайир хIама хара тIакхуки йолча Розас. Цу даькъе цунна доккха новкъостал дир хьехамчас Кривкос.

ЧIоагIа раьза йолаш дуьц Ахмедовас шийн хьехамчах лаьца. Ше херка професси езаллийтача Асийна дег тIара баркал йоах цо.

— ХIамаш тегачун говзал харнаях дехкельнна хIама дий хьа? — аьнна хаьттача, цецъяьле бIарахьож Роза хаттар дечунна.

— Дехкельнна пхьакка хIама дац, цул совгIа йоаккхий ю ер говзал херка, — аьле жоп лу тIаккха.

Укх шера октябрь баттa ворхI шу дуз Роза объединене балха еча. ТIаккха, укх ворхI шера фу деш Iергьяр со, укхаза аьлча санна шийн балхах чуура ва. ВорхI шу... Из кIезига ма ац. Цу кхуьа дика профессиональни говзал йола хIамаш тегар хила, шийн балха опыт кхычаьрах дIаала вIаштIехьдаьккхад Ахмедовай. Иштта яр кареерзаьй массехк сменни професси.

Дикка ха я Ахмедова Роза хьехамча йола. Кривко Асий шийна хьийхача тайпара сих ца луш гIо ду цо кагирхошта балха говзалаш кареерзаеча даькъе. Цо иштта новкъостал ду мехкарашта вахаре шоай моттиг лахара.

Юкъерча школа выпускница Османова Луиза а я Розай ученица. Луизас цехе болх бу кхоалагIа шу да. Шийн хьехамчо санна йиьзнагIа лелаш дийзад нахар цо а. хIамаш тегачун професси езаеннай цунна. ЧIоагIа раьза я Ахмедова шийн хиначча ученицана. ХIаьта шийн хьехамчах дукха дийцарш дуьц Луизас а.

— Ахмедова Розай дикагIа йолча самалех дал я цунна къахьеган безаш хилар, — кхаш, дуьц цеха партийни организаце секретарь [illegible] Амельченко Любовь Алексеевнас.

Цехе Ахмедова лоархIаш сийдеш хилара тешал деш да дукхача шерашка из профоргела херкаш хилар а. Цехерча наьха йоакхо езга, цар къахьеганен бытен хьалаш тоаделга шийн керттера декхар доархI Ахмедовас. ЦхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шерара декхараш хамал хьалха кхоачашдара оарцагIьяннача цеха коллективa юкъе шерра социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга а Розай декхар ма дий. Цудухьа яхье шийгара масал лелаш хиларна белгала я из. Цуьна тешал ду Ахмедовас хIанзале пятилетка диъ шерен ах шерен йола производствени план [illegible] хилар.

Ахмедова Розай хьаькала къахьеган дукхаза белгалбаьккхаб сийлен грамоташцей ахчан совгIаташцей. Цуьна боккъонца кораьй вахарера шийн моттиг.

О. ЕВДОКИМОВА.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРГ. «ДIаяхача хакара урокаш йиц ма лойла!», «Ам!» ях оаха фашизмаген тIемаген!», «Бомбаш миллионаш нах хагабехача декхарийла да вай тахан лаьттан тIа машар хилийтар духьа долла хIама де!» — цу тайпана лозунгаш а долаш дукхача шахьа манифестацеш хул Малхбузен Германе дукхача городашка. ФРГ немецки болхлой болама ветеранаца, коммунисташа, антифашисташа, демократически уйлаш йолаш болча кхыча бахача наха сий деш дагалувц дунен шоллагIа тIом болча хана фашистски палачий харак байна паргIатоннен кортамуньаленнен тIехьара къамсамхой. Цар хоадам болаш дIадех мехка бехача дукха а дукхагIа болча наха ца деззаше а мехка оттаеш латта кхьанца хIама тохаш йола керда американски ракетно - ядерни средстваш юхасоцаелга, дIаотталь лийкараш хIаьакаль дIайоахилга.

СУРТА ТIА: «Маутхаузен: 100 000 саг кийнаь» — яздаьд Дуйсбурге хиннача манифестаце дакъа лоацарий цхьан плаката тIа.

Г. КУЛЬВИЦКИ сурт. ТАСС.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДIАБАККХА ЯДЕРНИ КХЕРАМ!

Советски Союзо йоаггIача тайпара дIахоьху ВIашагIкхийттача Къамий Организаци хьахнначa эттара хьалхарча денoшка хинна йола традици. ХIанз Нью-Йорке болх беш йолча ООН Генеральни Ассамблеи XXXIX сессе вай мехко дIакхайкаьй керда машара инициативаш. Царех эттара лоархIамегIьар — лоархIаме а тIехьатетта йиш йоаца а дош санна «Духхьал машарй гIулакхашта, адамлен вахара гIулакхашта космически аренах пайда эцара хьакъехьара» дош сессе дена повесткана юкъедахийта, аьнна еина предложени.

Цу предложенех де гIертар — ерригача адамлен хьашташка хьежна, цунна зене хургIоацаш космически арен вIалла кхоачадургйолаш йоацача торонех пайда эцилга цIалашдар. Из дош оттаде дезача кхьчад гIулакх США-с леладу гIулакхаш бахьан долаш агрессен тIемен плацдарм космосах е гIерташ бокъонца бола кхерам тIаоттарах. Духьал из бахьан долаш, Генеральни Ассамблее сессе дош повесткана юкъера кхаъдола дешаш мел боккха лоархIам болаш дале а 39 шу хьалха духхьал из бахьан долаш ООН хьаль дола керттера дош царна къайладаккха могарг а дац, е из де цар йиш а яц. Из да иштта лораберрба машар, яха дош.

Ший алана юкъе ООН хьахиниа болча тIемо 50 миллион саг вахарах ваькхав, шийл тIехьа эзараш, эзараш юхе хIама ца дутош йохаль, хIалакья городаш, юрташ, кхьйола вах баха моттигаш а юташ. Из тIом болча хана пайда ийца хиннаб тайп-тайпарча лекхаш йолча веществаех, ерригаш лаьрхIача 5 миллион тонн гарсга мощность а йолаш. ХIанз-м духхьал хIандара цхьа баллистически ракета а я тIехххьарча тIемашка чуйийттача моллагIьлраш санна йолча ерригача бомбай хиннaчул тIехъэккхара ина бола зарна делае ногаш. Специалисташа даьча лоархIамех пачхаьлкхенний арсеналашка Iоаль ерригa ядерни зарьячатка шоллагIча дунен тIем тIа пайда мел нийсачул 10 эзарза дукхагIа я.

Цу увзарча даннецка хьежача шийн ханнахьа а гьнара дар гуш а хьалхадаьккха хIама санна тIанийiад новкъоста К. У. Черненкос аьннар: «Вай денохшна низ бола ядерни потенциал доалахьа хилар — Iалашьмате хила хIама. Ал дуьццар-м, мелха на еза хилар в дац. Ал дуьццар-м тIема а машера а ве[illegible] конфликтни ситуа[illegible] геттара цIенхаштта хьежа безилга политически деятелашкара дIадехача Iалашмате боккхача бехктонхамах да».

Духхьал иштта из лоархIаш я Советски Союз, космически арена милитаризаци яра дола деррига цаькъаш дIакъовла деза яхача хана. Космосе кхачьа а, цига леладе а йиш яц моллагIа тайпа герз — моллагIдар, ядерни дар, лазерни, пучкови дар, е моллагIа кхы тайпа дар. ХIанз хьаль йола цу тайпара средстваш цIеньаль дIаяха еза. Космосе а Космосера лаьтта а, хIаьта иштта лаьттара космосерча объекташта тIема ниэаш юкъедоахилга цIензаь дIадаргдоаш дехка деза.

Советски инициативаш могаеш а хьаллувцаш а, ООН Генеральни Ассамблеи трибунив тIара къамаьлаш деча дукхханена белгалдоах, уж инициативаш дунен хаалкъашта юкъерча хьала хIанзера кхераме никъ тоабара, ядерни кхерам юкатохара тIаерьадь хилар.

ЦХЬАЬККХА ЦХЬА «СОА»

Япони Къаман оборона управлене (УНО) начальника Ю. Курнхара аргIанара воаш яьй США-и Малхбузен Европея. Вашингтоне из къамаьлаш деш хиниа США оборона министрца К. Уайнбергерца. Уж къамаьлаш деча хана шина а оагIоно дийцар Вашингтон — Сеул — Токио яха «соа» чIоагIьяра хьакъехьа хиннад. Курнхара аIачIоагIдаьл японски бIун цуй тIема низ чIоагIа дукхагIа хилийта лаьрхIа Японе хьалхагIа шийна тIанйца дола декхараш. Цо дош деннад иштта Уайнбергера премьер-министрца Я. Накасонаца цхьана шоаш де мел доагIар дергда 1985 финансови шера тIема бюджет 7 процент парламентага лакхъяйтара, аьнна.

Малхбузан Бароне японски военни ведомства кулгалхочо дукха консультацеш яьй. хьалхагIа Бонне, цул тIехьагIа Брюсселе НАТО штаб-квартире. ГIулакхах кхетаца болча дукхача наблюдателашта хетачох Бонне а Брюсселе а фактически дийцар хиннад цхьа кха цхьа агрессивни «соа», — Япони — НАТО — вIашийiойолара хьакъехьа. Иштта «Нихон кэйдзай» цIерачу газето хоам баь, масала, Курнхара НАТО-рчу шийн коллегашта предложени еннай «Япони — Къилбседаатлантически Союзан ихь а чIоагIа хила еза». Ал дуьццар-м, [illegible] газозара «хан-ханнахьа» разведывательни информацеш дIа-юха телила товле дазл, аьнна. Цул совгIа, цо барт бабь Японев малхбузен-европейски мехкийх — НАТО доакъашхой — военни ведомствай кулгалхошта юкъе хан-ханнахьа консультацеш яра хьакъехьа. хIаьта иштта лакхерча военни чиновникаш дIа-юха вазташ елга вIаштIехьдаккхара хьакъехьа а.

Японе УНО начальника баь никъ иштта баь хиннаб Токиолеx НАТО-ней юкъера гIулакхаш официальни боарам тIа оттадар духьа. хIана аьлча хIанзалца цу тайпара бувзамаш керттерча даькъе Японе парламентски «частни» организацеша, цар никалаша Къилбседаатлантически блока тайп-тайпарча органий балха юкъе дакъа лацара хьисапе чакхдоахеш хиннадь. Обозревателашта хетачох, хIана Курнхара баь никъ НАТО штаб-квартире Токио мол моллагIа але а цхьа миссалара статус яла кийчдуш баь ба.

«Малхбузен блока йоаза боккъо йолча члена» статус Японега кхачийтаре Накасона правительство лелабу никъ Вашингтоно биззa хьаллоацаш ба. Цунца цхьана цунна тIехь-тIехьагIа духьала да японски халкъ. Иштта, общественноста фу хет хьожаш даьча хаттарех хьахиннараша хьахьохкачох 70 процент совгIа Японе баха нах хьдда духьала ба шоай мехках США «хи буха дохийтелургдоаца авианосец» дара.

ДукхагIболча японций лоIам теркал а ца беш, Японе правительство милитаризаце наькъагIа йода, керда агрессивни «соанаш» вIашагIъехкара наькъагIа йода, цунца цхьана тихоокеански регионе гIоллачча шийна доалахарча пачхаьлкхенашта меттел, шийн кхерамаленна а бокъонца бола кхерам тIаоттабеш.

БОЛХ БЕЧА АНГЛЕ ЛОIАМ

Блакпуле хиннай лейбористски парте хIара шера еш йола 83-гIа конференци. Цига чIоагIа харцахьа хьархIой М. Тэтчера консерватиьни правительствон рейакцинни политика. Лейбористски лидера Н. Киннока белгалдаьккхад, консерваторша, Вашингтона милитаристски политика фарватере а латташ, тIема кийчо етта сихдаьккхар, английски хи тIехь вахар хьал хилла дукха дукхагIйолараш тIехьа а болаш конференце дIанийцай ядерни герза запасаш йиза а Iадаьмате сиха а дIайоахилгех ядерни арсеналаш йола американски базаш дIаяьоаллилгех хьадехаш йола резолюци. Сихха дикла дергдоацар санна резолюце тIа хьадех эттара хьалха тохара даьрхIа дола американски ракетно-ядерни герз мехка территоре тIа ца оттадайтар. ДIаотталь йола тхьамаш дола ракеташ араяхар, хIаьта иштта английски хи хIал гIолла леди флот «Трейдент» кхача кердагIа йолча ракетно-ядерни системашца кийч ца дайтар а.

Конференце дакъа лоацаш бараш хаьдда духьала хиннаб «моллагIа яле а ядерни герз юкъе даккхара е цун кхерам тIаоттабара ларда тIа латтача стратегена». Цар голосовани яьй Англе тIема кийчонте дукхагIа рузьба дIаухийталга соцадара тIехьа а из кIезигдара тIехьа а. Иштта хьайукъаяхьа средстваш белгалдаьккхад йоагIаш йолча резолюце тIа, хьожае еза къамал экономикин дагIайоалара, хьабе болх боацаш нах хилара дукхьаларча къовсаме, мехкана хьалхашка латтача кхыча ирача социально-экономически проблемашта, аьнна.

Хоаш да, лейбористски парта — из Англерча доал деча буржуазни шин парте системех дIакъеста йиш йоаца дакъе. цкъа санна дукхкхаза а Iадала керте лаьтталга. ХIанз лейбориста оппозиции ба, хIаьта, хоаш да, из бахьан долаш дукхагIча дакъе иштта ира критика цар консерваторий адресагIа еш хилар а.

Бакъда, нийса хургдар Блакпуле хиннача конференце итогаш иштта хилар дукхьал цу гIулакхаца мара йоашхаш ца хилча. Индивидуальни членаш санна лейбористски партена чуйоагIа коллективни членаш боьхонаш а йолаш профсоюзаш кооперативни союзаш санна йола влиятельни организацеш а. Цар ларде латт шийн вахара бокъонаш бахьан долаш хIана хьинаре къовсам лоаттабеш йола Англе болхлой класс. Цу къовсама авангарде — шахтераш, хIана ворхIлагIча батта, правительство тиьо шахта дIакъоала лерхIаш хилара, хIаьта шахтераш хIана 3 миллионаш 100 эзаре сагага кхаьчча хьабе болх боацарех дIа-тохара араяхаза лерхIаш хилара, духьале майра забастовка еш бола. Горнякийн Къаман профсоюза председателя А. Скаргилла белгалдаьккха, ма хиллара «шахтерий къамел — къвашира ... берстраттех ... исторически борцха а».

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

США сага боькъонаш лоралра «тIехьалатташ» хиларах, къечари мецачари йоакхо еш» хиларах духьара тIера ба КIайча цIагIа.

Цхьабакъда, факташ дувцар кхычар да: миллионаш бола американцаш къоргашка бахаза. тIехь тхов боацаш арлокхье бахаза, дагадоацаш нийсъенача моттигашкара даькхача алапех таро йиза сагIадехарий хьал тIа болаш бахаза ца боалаш ба, 8,5 миллион саг ва хьабе болх боацаш.

Е кхалнах чубала тховкIийле йоацаш бисан хьабе болх боацаш ба. Дакхийсача нувхашта юкъера шоашта из хIама лох цар. Дувеи тIа бахаш цар доакха хIара да — из «къахьа къемат» да.

АП—ТАСС сурт.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

КӀАЛХАРДАЬККХАЧА ДУНЕННА ДАГАДОАГӀА

...Йиго чинт а техе, берлинсин аэропорта бетонни осса тӀа гӀолла сихха дӀахьед дуней халкъашта юкъера аргӀанара доттагӀала рейс еш йола хакара башха-хоза беларгӀа — ИЛ-86 яха авиалайнер. Малх делкъийга кхаьчача кӀаьдача дийнахьлен сийрда сийнача стигаленцен грозненцаш тӀаэпаш ар ГДР столица. Иштта дӀаболабелар дукха ка йоаццаш Нохч-ГӀалгӀай облсовпрофо Грозненски радиотехнически завода болхлошта, гӀулакхерча наха вӀаштӀехьбаьккха шийтта ден никъ.

ТӀАЬРЪЮКЪЕ УЛЛА ГОРОД

...Трептов-парк. Моакхазах чу а дувташ, дошо алапашца ладаь дешаш да дӀабахача тӀем тӀа советски халкъа карагӀдаьнна хӀама лергдовцаш сийлахь-доккхан хиларах. Ӏаьрж делла бухара ерзаль моакхаза байракхаш. ГӀайгӀане яхача наьне фигура. Вежарий каша юхера, сабарен торжественни сатем. Цу дерригача хӀамашка юкъе лаккхо урагӀъаха латт бера хана деиз вейна масалш а йоввааш йола, Европана мошар бенначен морача уйах из мукъаьлккхачен советски тӀемахой шийна вийсса кхы цхьаькха доацача къонахчала а турпалале а, дега цӀенален майрален символ а хинна дӀаэтта монумент. Кортамукъале лькихача тӀемахочун когешка юкаль, чӀир лелаш техача турс юкъе гӀолла шиъ лькаха фашистски свастикен шиъ кӀалхаръаьккхачун наьха тӀа теӀа йоалла немций йиӀиги...

Халдавза ух укхаза нах фашистски аьккапа са дехка латаш шоай вахар дӀадена бола турпалаш сий леш дагабохар духьа. Цигтача, эзача обелискала хьалкеппа латт гаьнарча Нохч-ГӀалгӀайчера бахкийтараш а. Памятника когашка, мемориальни комплексе дӀачувоаллача моакхаш Ӏоакъа тӀа Ӏодохк зийна зизаш. ГӀайгӀане латташ минут йоакхах...

ДӀабаха тӀом дагабохийт Берлинерча а дунна гоналхьарча моттигашкарча а дукхача хӀамаша. Юха а хьалхашка оттт гитлеровски фашизмо боабаьрий сурт-сибаташ а тӀаккхоачаль боарам боацаш йоккха гӀайгӀа а. Цу тайпарча моттигех цаӀ я фашизма Ӏазапо къиза боабьрашта дегӀа къамаш памятник а даь тахан дӀаоттаьь хьалхагӀа «Заксенхаузен» яха концентрационни лагерь. Бе-беч къамех дукха итташ эзараш болча тутмакхий цӀийвои са доалаш дийнача кьацарон йошаль я цу лаьттан хӀара чӀегилг. Са даллалца Ӏазап тӀалоаттадаьл, низаш даьл паргӀа укхаза, къизагӀча тайпара бала белаб. Боабаьб уж дукхьал доллача хӀамал дукхагӀа царна шоай халкъа паргӀатои бийзандаь, къаьмашцара гоамали халкъий хир хоададари цар ца лайнадаь.

Теша хала долаш хӀамада, дийкха хений Ӏийне, баьццарча гаьшаца хьулаль улла из йоккха йоана Берлина пригород 30-гӀа шерашц юкъенхьачача хана фашистски палачашен наувераши нах боабараи къиза Ӏазап тӀаьуттадаран лагерь йиллар духьа хержа хилар.

«Балхо кортамукъале яхь» — дӀа па доаккхаш дита йоазув латт дӀачувоаллача. Мел чӀоагӀа эхь доацаш сий доацача баьнкен даьд из латера къоргашка Ӏазап тӀауттадеш итташ эзареш нах къиза боабаьча эсэсовски палачаша. ГӀахьхьача сага кхетамо халла дӀатӀалоаш бӀаргадаймар. Цига за, масала, кора гӀирси керда айоаши тохкаш лоли наькъа такл. 150 хила мегаш болча тутмакхий хӀара деина 40 километр гаргга нияъ бе беззар бетонах, шлаках, ахьтача тӀох, гӀоагӀах, кагийча жагӀех, кхьача хӀамаех биллача новкъа гӀолла. Геттара гаьна хехкараяз кхыдола Ӏазап тӀалоаттадарахи да ва моташ хала бела бар борел дар.

ХӀаьта тутмакхашка лоткъамаш дайтар. Духьа къаьсттача гӀуланхашта йолча гестаповский отрало аргара къизагӀа дола Ӏазап дагалаьпац: ипачуя шиь номар дӀамагӀйола ботинкаш тӀа а йийха, удилта тӀадожадаьд царна. Ӏазап чӀоагӀагӀа хилийтар духьа 20 килограмм гӀум чуелла галеш боакъошта Ӏотӏдехкаш хинад царна. Из деррига Ӏазап тӀаоттадаь даьнатул тӀехьагӀа бовбора лийша боажкарец. Эгтара къизагӀа Ӏазалех цаӀ дар бӀорӀах хьалъоллар. ТаӀзар да дийнача е лотькам бийта бийзача фашисташа шиь кулгбукъа тӀехьашка а дийхке иштта уллаш массехк сахьат лоаккхийтор. ХӀаьта баьдеча латтана кӀалхарча карцер чу кийсбеннарий малагӀ тайпа Ӏазапаш ла дийзал — из чу боабеш хинача эсэсовцашта мара хац.

Цхьабакъьа, мел чӀоагӀа Ӏазап тӀалоаттадарах, боабарах лагера тутмакхий лоӀам кагбе мегадац. Сата сий, паргӀато бахьан долаш доаттабаьча къовсаме хьакхинай кӀарпхал долча аьшкасаьргал чухьнахьара дукьале. ТӀом болча хана ткъо совгӀача къамех бола тутмакхаш, чулаькъаб фашисташа «Заксенхаузен» яхача концлагере. Бебеча къамий подпольни кулгалхоех вӀашагӀъеллай укхаза, советски инарал А. С. Зотови чехословацки президент хинна Антонин Запотоцкийи юкъе а волаш йола, дунен халкъашта юкъера кулгаладу центр. Массе къамех бола антифашистски къовсамхой дукъала отта кийча хилларо, хӀаране къонахчало шиа лора тутмакхашта, шоаш котваргилларах бӀуболийтар цар.

Тоалуш латтача, къахьегам дукхабезача Берлино, социалистически немецки пачхьалкхен столицо, такхан Советски Союзаца цхьана, ерригача социалистически лагерца айхха цхьоагӀо а йолаш, тӀатеӀа чекхйоах мазарен динача лоалахойн политика, хоадам болдаш дукъале кхайкаю историе чарх юхахьостие гӀерташ лелача Малхбузен агрессивни гӀонарий кхетаме йоацача шабаьшта, долла хӀама ду цу историе урокаш ноахаладпа йиш ца ийтари.

ТӀаккха, метраш мара гаьна йоацаш укх города юкъе я цхьаьнка Берлин — Малхбузехьара. Лоаллаха паьла территори хилар холу города чухьарча даьхьа пачхьалкхен доазон дӀоаххала хоам беш даьча йовзошка хьежача. Цу территори енъаш йолча Бранденбургски ноавларед дехьагӀа бӀаргагу хьалха хинна фашистски бӀа — рейхстага здани.

ХӀана а тӀехьа иза социально-экономически доаналш латташ йола город я Малхбузехьара Берлин. Вовча оагӀорахьара пӀи хезай цуй, леча зуламашка диллача дунен тӀа хьалхарча моттигех цаӀ лоацаш йола город хилларах терра. Малхбузен Берлине бахача нахах хӀара итталагӀа вола 20 шерага ца кхаьча саг хьабе болх боацаш ва.

Шиь Берлин — шиь дунеш, ши ухел, вахаре ши хьисап...

ГДР столице а хинна, цун ӀалаьӀмате дукхача музейшка ца водаш цхьаькха дича а Ӏелургволаш вац. ДукхагӀа йовзаш ярех цаӀ — античин дуней. Малхбоален мехкий цхьайолча хӀамайн искусства произведенейн ший тайпара коллекци чугулъяь Пергамски. Хьалхарча зале дӀачу ма дахлийга в юласоц тхо тернам тӀатоаш, шиь колоннашца тӀоавах хьалкхеташ йолча античин алтаре хьалхашка. Гид-переводчик велакъаш:

— Кхыметтел е зал а теаиц еррига алтарь чуоттае. Цхьайола колоннаш тела йийтар.

Дика теш тхо, лоаллахарча зале бить оена юкъе иштта «гоута» йоле наьзий цхьаькха «экспонат» — 18 бӀаь пӀерал тӀех ехьа кьишаьтӀох етта Малетсин воаналараш — латташ хилларех хӀаьта а.

ФРОЙНДШАФТ — ДОТТАГӀАЛ

Дрезден — шоаш Германски Демократически Республике гӀолла лелаш грозненцаш хинна шоллагӀа город. Эльба цинна а оагӀорахьа гӀолла дӀаьржа. Баьццарча паркашен сиберашен хьулань уала Дрезден йовзаш я электромоторащ, трансформаторащ, рентгеновски аппаратуре, фотоаппараташ, кхыйола оптико-механически изделеш арахецача ший йоккхийча предприятешца. Из я йӀаьхи культура, шоаш корташ кхы цхьаькхаш доаца памятникаш долаш йола центр. Масала, къаьнарча мастереша яь дерригача дунена йовзаш йола галерей йоацаш Дрезден шиь яр хеталургьяцар. Третьяковка йоацаш йола Москва шиь яр хеталургйоацаш мо мара.

Бовзаш болча поэтей, аздархой, музыкантий цӀераш малха доатташ Дрезденна дукхача зданешка, улицашка. Йиш ьллаза я укхаза фашистски доали Ӏазапи тӀалаьтта во хании а. Фашистски диктатура шерашка городской набахте яь хиначча укхазарча университета кхо тахан памятни оттадаьд турпалашта — антифашисташта, гитлеровски фашизмана латтача Духьален боламе къонахчал долаш дакъа лаьцарашта.

Дрездене цхьа дика хетар дар тхога хьежаш. Моттигерча ГДР-ан Советски Союзан юкъерча доттагӀала обществе активисташа грозненцашта вӀаштӀехьдаьккхадар Дрезденски университета вычислительни центра болхлошца интернациональни доттагӀал тӀехьа вӀашагӀкхетилга. Иза вӀашагӀкхетар вӀаштӀехьдаьккхарех волча цхьаьне — эрсий мотт геттаре шайра бувцачй доктора Франка гӀадмаха дийнар Нохч-ГӀалгӀайчеерча хьаьшашта центра балхах, советски коллегашцарча дукхача бувзамех.

— Советски вычислительни техника, — йоах доктора Франка, — атгара нердагӀен тешамегӀен я. Оаха даим барнал оал тхоий советски доттагӀашта вычислительни машинаш тхо Ӏацдашдара. Цар тӀа болх бе квалифицированни специалисташ кийчбара цар тхона ду доккха новкъостал баьхьан долаш.

Слайдаш а гойташ ду цо шиь къамал. Тхона бӀаргагу немецкичоа вӀалла тара йоацача пейзажа хьалхашкара советски немецки специалистий группа.

— Советски латтан тӀа дукхазза вӀашагӀкхетарех дукха ха йоадцаш хинна цаӀ да ма, — хьакхетаду тхо. — Тха университета вычислительни центра болхлой каст-каста хул шоай сибирски коллегаш болча. Ӏалман опыт эца ух ук цига.

Оаха тхоай краях дувца деза аргӀа хьахоач. Лаьрхха уйла тӀа я яхийта ледувгӀ немецки новкъосташа эрсий, нохчий, гӀалгӀай халкъаша сийлахь-доккхача доттагӀалцен вошалле а шоай бувзамаш чӀоагӀдарах, из доттагӀал паргӀато, кхаз, ленински бакъ гӀулакх бехьан долаш цхьана доаттабаьча къовсаме чӀоагӀдалярех долча дувцарга.

— Нохч-ГӀалгӀайче ях оаш? Тхона дукха хезад шун республика къахьегама толамех. Ши шу хьахагӀа, дунен халкъашта юкъерча Лейпцигски ярмарко боахбаьча деношка, тха берригача мехка дайзар республика къахьегамхошта цун автономе 60 шера карагӀдаьнадоцкий хӀамаш, — оаха дувцар хьалоац тхоца къамаьл дераш. Цхьаьне географически карта хьадера. Немецки меттала яханза йола цӀераш яр хьалозаш хинараш: ТӀаргим, Итум-Кхала, Късапа-Ӏам...

Тхоай дувцар дӀаккхочаш а деш, оаха тхоай немецки доттагӀашта дӀалу Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегама гӀуламхех, керда хьаьдеча гӀиргех, культурех, Ӏадамех йола сурташи хоза книжкаш альбоми. Юха а дӀадолалу гаьнарча лоиман краях, цуй башха-дикача наьх — къахьегамхоех, ленински къамий политикана карагӀдаьначча зинача хӀамаех долча дувцар.

Боккъонца бола, цӀенача дег тӀара доттагӀий моллагӀча меттах а кхетабе йиш я оал. Да а да ма ишта. ДоттагӀала вӀаш дагардараш кхетадара, дикача дог-уйлаш метто кхетадергдолаш даьд хӀаране дега кхоачара дола бе-беча метталара къамаьл.

Фройндшафт! ДоттагӀал! — йоахар грозненцаша хьашала везача фусамйоа Ӏадаш юкъача хана.

— Фройндшафт! ДоттагӀал! — жоп телар тхоа.

...Хьацштеа тоаленнача кхаптен юхе гӀолла йоаер автобус. Венарашка долча мехкий йоахаргӀоаца содружества чӀоагӀа дагьа е хинна дӀаэтта кертэ, социалистически Германи дийн а ял хьаоттаьча советски тӀемахой цӀераш ехаь малха лдаттагчча немецки латтан тӀа гӀолла хьош йола тӀеххьара километраш.

ХӀаьта дукха ха яьлехьа тӀеххьара сопаш. Доазон тӀарча шлагбаума хьалхашка юхасецар автобус.

— Ветаме еег! Марша доагӀалда шо! — моаршал хеттар грозненцашка чехословацки пограничникаша.

— Марша доагӀалда шо ЧССР-е! — моаршал хоатташ хоза яздаь лозунг доалладар социалистически Чехословакие пачхьалкхен доазон тӀа хьалтеха.

А. АЛЕКСАНДРОВ.

СУРТАШ ТӀА: Берлинерча Трептов-парке советски тӀемахочов — кортамукъале хьаккхачов дегӀача памятника юхе; г. Дрездене турпалашта — антифашисташта eгӀача мемориала юхе ба грозненцаш.

Грозный — Берлин — Дрезден.

АВТОЛАВКА НОВКЪА ЯЬННАЙ

Советски Эскаре гӀуллакх де ваьлехьа шофера курсаш яьха вар Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза тракторист Г. Чапханов. ХӀаьта из балха говзал наклайоал, цун цига. Кхаь шера машина тӀа болх бу цо. Укхаза Гойта карагӀдоал шиь балха говзал кхы а лаккъе — вох хул шоалагӀча класса водитель.

Эскаре гӀулакх даь ваьнча Гойта цӀавоагӀа ше ваьхача Ачхой-Мартане. Укхаза райпо шоферашла балха оттава. Гойта хул тинадама маьхкх дӀакхухьаш. Шиь болх си хеш дийцен кхоачашбу цо.

ХӀаьта шийтта шу хьалха цунна дӀалу автолавка. Цу хана дениз «Лермонтовский», «Ореховский» фехопий къахьегамхошта гӀулакх де йолалу Гойта «чархаш тӀаре тукка».

— Хьалхарча шерашка товарооборота плана йоадаш бирза болх, — йоах Г. Чапханов. — ХӀаьта а бетта 6-7 эзар сома маьха хӀамаш йоакха карагӀдоал са. ТӀехьагӀа сома план оттайир — бетта 8 эзар сома хӀамаш йоакха, аьнна. Из а массана тӀеххоачашдора.

Оттаьча графикагӀа хӀара дийнахьа из кхоашe веле лаьтта леладераш, трактористаш, хьайбаш леладераш, комбайнераш болча ваха. Массанахьа а дикха ха йоа хӀамаш йоахаш. Балха арабоал из Ӏуйрийна 8 сахьат даьлча, хӀаьта боад къоаллай бай цӀавагӀац. Иштта хӀара дейна. КӀирандийнахьа дув «автотака» базар тӀа хӀамаш йохкаш хул.

ХӀана Гойта гӀулакх ду «Лермонтовский» совхоза къахьегамхошта. Фу хӀамаш я Г. Чапханова автолавка чу йохкараш? Ассортимента къовсоагӀа тайп-тайпара кхачан продукташ. Цхьабакъда, кийслу совхоза болхлошна даьча заказагӀа хуртиваш, когашта тӀаьоккха хӀамаш, вӀадаш, гаташ, кхачаньхьа хьайташ дукхьаш а.

КӀеззига барнал аьнадац Г. Чапхановна «Лермонтовский» совхоза № 2 йолча отделене механизатораша. Цун сий ду Ачхой-Мартана бахача наха а. Гойта хержаь юрта Совета депутаталла. Даьхено боагӀа мах баьб цун хьаьналча къахьегамн. Цунна ешнай къахьегама Сийлен III степена орден, Ленински юбилейни медаль, «Советски потребительски коопераце отличник» яха Знак, дукха кхыдола совгӀаташ.

Дукха дезал кхебу Гойтен цун цӀеннанас Зулайсея. Из ше юртарча ПТУ болхло я. ВоккхагӀвола воӀ ТӀаьӀир ПТУ чакх а яьнна, хӀинца дьаца болх беш ва, воннаш берршиш а дешархой ба.

С. ВОРОНИН.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ФЕ ХИЛА

Хьувкъаш чуэпача хаьв массе тайпарча транспортни средствай водителашкара дӀадехараш къаьстта чӀоагӀагӀа да наькъа дисциплина даьхье, хӀана аьлча, цунах тейша да чуэцаш латтен цӀаоаш йолен продукци шийн метта юсаягӀа.

ДукхагӀйола водителаш машен лехкара говзал лакха йолаш, наькъагӀа лелара правилаш бӀаза кхоачашеш ба. Халахете а, водителашта юкъе хӀана а кийсу цхьаннаггӀа хӀамах доп ца хеташ, шоай бехках наькъашка авареш еш бола нах. Дисциплина къаьстта эсала я юрта районий тракторни парка водительски составе. Тоъал мешна а болаш, цхьаккха тайпа документ а доацаш, паччахьалкхен номерной знакаш а йоацаш дехк цар трактораш.

Наурски района Ишерская яхача станице тӀоала хьавоагӀаш хиннв «Победа» яхача комсий совхоза доалахьарча трактора водитель Н. С. Дахин, трактора кабина чура Ӏо а вежа тӀехьашкарча чарха кӀалахха чӀоагӀа човнаш а еш лоазавь. Экспертиза гучадаьначох, водитель чӀоагӀа ве хиннав. Цу тӀа а, комсий совхоза кулгалхоша оалаш хӀама а доацаш, трактор шоай ков доаттаьл тракториста, Ӏуйрийна балха вараш ма хьа а вай дӀаводаш хиннав, цул тӀехьагӀа кхы цун бола болаш саг хинна. Вац — е иза мешна вехаш а, е цунга водительски удостоверени дий-дешй а.

Иштта мара комсий совхоза кулгалхой цу гӀуланха терво ца хилар водительски состава транспортни дисциплинаца Ӏатъ.

Наьсарен районе ах бийса ькинача хана «Маяк» яхача совхоза доалахьарча трактора водитела Н. У. Мелова мухалетгӀа Ӏочуводаш кхы из юхакъовла ца а мега тӀакӀалтӀанадессай госномерац а йоацаш араьккха трактор. Цига лоазавъах тракторист вонна.

Юрташиаьа кӀезига терцо пассажираш дӀа-юха кхувлара. Цига каст-каста гу дукха цхьана кабинашка багӀа, нах дӀа-юха кхувлара кийчьлаза йолча кузов чу борташ а лийна латта пассажираш. Машината цӀаьхха гола тӀохийта а дӀаэккхийта а моттиг нийсъенна Надтеречни районе. Деви-Юртара 3 километр дӀахо ваьнача метте «Озерный» совхоза доалахьарча грузовой автомашина водитело Алиев Хаваша кузов чура пассажираш Ӏочуховшабаьбац. ТӀаккха машинаь цӀаьхха гола ма техкинге а кузов чура Ӏоежав 6-ча класса дешархо Даурбеков Ӏумар, цига лоазварах човнаш а хинна больнице вихьав из.

Машинаьца пересадашка каст-каста авареш хулаш хиларца дувзаденна НГӀАССР Министрий Совето соцам баьб укх шера 10 октябрера 20 октябре кхачалца республике «Машинаькъа переезд» яхаш цӀе а йолаш рейд е аьнна.

ДӀадахача кӀирагӀа (27 сентябрера 4 октябре кхаччалца) республике 28 автоавари хьй, 4 саг ве а вухи, 36 сега човнаш а ел.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «...Канчан программен». Ӏилма-дешийтара фильм.
9.00 — Дж. Верди опера — «Отелло». «Арена ди Верона» театра спектакль (Итали).
11.50 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Телевизионни документальни фильмаш.
15.25 — Я. Сибелиус — Ми-бемоль минора № 5 йола симфони.
16.10 — «Ганзаме мугаш».
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — «...— гово города».
17.15 — Социалистически мехкий документальни фильмаш. «Сигаен басарие магнит рала ритмаш» (НРБн СССРн), «Бахара гаранти» (ЧССР), «Брюссельски гӀандал» (ГДР).
17.45 — «Массанашта бола стадион».
18.40 — «Малхан аккара».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — ГДР пионераш бина ... къовсалла.
19.20 — «Мари сун». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Поэзи» ...
22.00 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранаре гимнастика.
8.15 — «Тамашийнача баргай тата». Ӏилма-дешийтара фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 2-гӀа класс.
8.50 — «Телема формула». Ӏилма-дешийтара фильм.
9.15, 12.40 — Французски мотт. КхоалгӀа 1-гӀа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически ... «Сага Ӏалами».
10.35, 11.45 — Ботаника. 5-гӀа класс.
10.55 — «Кестимо шинлар». Ӏилма-дешийтара фильм.
11.15 — «Шахматни школа».
12.10 — География. СССР фордаш.
13.10 — «Наха «Бармал йоах». СССР халкъа художникa А. А. Ковалеов йола телевизионни очерк.
13.40 — М. И. Глинка — «Вальс-фантази».
14.10 — Хьо ленински библиотека. «Материализм эмпириокритицизм». 2-гӀа передача.
14.40 — А. С. Грибоедов. Вахарен ... вагӀаш.
15.30 — «Кердадараш».
17.10 — «ГӀар йолаш Ӏамал хилла», «Морхашта тӀера ...». Документальни фильмаш.
18.10 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гӀалгӀай меттала).
18.25 — Фильм-реклама.
18.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен де».
18.50 — Документальни фильм.
19.00 — «Вай бош».
19.30 — Хоккейх Арда СССР чемпионат. «Спартак» — «Торпедо». 1-гӀа 2-гӀа передачаш. Перерыв йолча хана (20.00) — «Вийса даьньала кийла шун, берашl».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Къайле йола бронекс». Художественни фильм.
22.40 — «Кердадараш».

10 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Молдавски ССР телевиденен радио Академически хоре концерт.
9.00 — «Мари суна». Художественни фильм.
10.35 — «Путешественникий клуб».
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Мелхха телевизионни студей телевизионни фильмаш: «Андрей Олега воӀ», «Къалогаме ди чакхдаьначул тӀехьагӀа», «Амбарилг».
16.00 — «Приносниковни». С. Толомбаевай стихаш.
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — «Тха корреспонденташа дуцу».
17.15 — «...Лакъйтта шу дьинна бешаргӀа».
18.00 — «ВешоагӀай дуне».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Молдаве Коммунистически парти хьахиннен республика хьийкхелла 60 шу доваре кхаьчча Молдавски ССР телевидени программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Сайранара мукъамаш». Концерт.
22.00 — Футболаш йолча дунен чемпионата херина йола матч. Норвеге сборни СССР сборни. Норвегера передача. Перерыв йолча хана (22.45) — «Тахан дунен тӀа».
23.45 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранаре гимнастика.
8.15 — «... ситуация йола должность». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Обществоведени. 10-гӀа класс.
9.05, 12.40 — Немецки мотт. КхоалгӀа 1-гӀа шу.
10.05 — «Антарктиде вола ... командировка». 1-гӀа передача.
10.35, 11.40 — Юкъера ...
11.00 — «Малыш школа».
12.10 — И. С. Тургенев. «Дайи бераши». 9-гӀа класс.
13.10 — «Советски изобразительни искусство». В. А. Фаворски мастерске.
14.10 — Ф. Энгельс. Вахара вагӀаш.
14.30 — И.-В. Гете — «Фауст».
16.25 — «Кердадараш».
17.00 — «Накаки атомехи». Ӏилма-дешийтара фильм.
17.50 — А. Вампилов — «ЗӀамига уланци бредпта». Х. Нурадиловa цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай Пачхьалкхан драматически театра спектакль (нохчий меттала). Перерыв йолча хана (18.30) — «Нохч-ГӀалгӀайчен де».
19.35 — Эксперимент еча хана. Краснодарски крае Тимашевски районе экономически эксперимент ... 1-гӀа передача.
20.00 — «Вийса даьньала кийла шун, берашl».
20.15 — «Кердадараш».
20.20 — «Содружество» телевизионни журнал.
20.50 — «... бешашаш». Ӏилма-дешийтара фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дева гӀуланк». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

9 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.35 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.50 — Инструментальни музыка (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Хозрасчетни ...» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона ...» (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
10.01 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарца «Цун цӀераш йицлургйяц». Беседа (эрсий меттала).
16.10 — «Хьалхахеттара тхьовика леладорашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «...» (эрсий меттала).

УКВ.

17.00 — З. Черныщева. «Са Даймохк» Музыкальни композиция.
17.37 — Илли дӀаеал З. Дуканна.
18.00 — Къона телантан...

10 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Иллей концерт (эрсий меттала).
11.15 — «Коммунизм ...». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — Экономически ... Автобусни маршруташца (эрсий меттала).
15.15 — «...» (нохчий меттала).
15.35 — «...» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — «Салавад» (эрсий меттала).
16.45 — «Коммунистически хьисапагӀа къахьега а бола ...» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Шонаре ... плантацешка» (нохчий меттала).

УКВ.

17.00 — В. Андреев. «...» яха радиопостановка.
17.42 — «...». Атеистически дуьцаршш.
18.21 — Илли дӀаеал М. Омаев.
18.31 — Нохч-ГӀалгӀай мукъамаш.

Хроника

Тахан республике гӀоллен Грозней кӀезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, Ӏуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18 — 23, Грозне 20 — 22 градус йоаххал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, догӀа а делхаш, малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 5 — 10, дийнахьа 11 — 16 градус йоаххал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДӀАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУГГА
Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкен агентствашкен, предприятешкарча, учреждeнешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.
Газет яздаро мах: шера—4 сом 8 кепиги, ах шера—2 сом 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малиновска, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхахоана секретаре — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортан — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-73; кехаташ — 2-85-64; корректораш — 2-88-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малиновского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-73; писем — 2-85-64, корректорская — 2-88-88.
Газет арадуйл шинарен, ерен, шоаттен деношка.
СФ05301. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Малиновск, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малиновского, 92. Заказ № 4148.